V. A. KARPINSZKI

HOGYAN KORMÁNYOZZÁK A SZOVJETORSZÁGOT?

A Szovjetunió államszervezete, a szovjetpolgárok jogai és kötelességei

»SZIKRA« KIADÁSA BUDAPEST, 1945

450161. — Athenaeum, Budapest. — Felelős: Talabér Ferenc.

BEVEZETÉS

Miután Oroszország népei 1917 októberében megdöntötték a cárizmust és felállították a szovjethatalmat, három évig voltak kénytelenek harcolni fegyverrel a kézben a belső ellenforradalom és a külföldi intervenció ellen. A harc első napjaitól fogva kezdett kialakulni a szovjetnépek közti testvéri barátság és együttműködés és a szovjetköztársaságok szerződéses viszonyba léptek egymással. Nemsokára azonban belátták, hogy életbevágó érdekeik a szovjetköztársaságok egyetlen államba való egyesülését követelik.

A fegyveres harc tapasztalatai megmutatták a szovjetköztársaságoknak, hogy hadseregük és anyagi eszközeik egyesítése nélkül, egymagában, egyikük sem tud eléggé védekezni egy kívülről jövő fegyveres támadás ellen.

A gazdasági építés tapasztalatai megmutatták a szovjetköztársaságoknak, hogy egyetlenegy szovjetköztársaság sem képes helyreállítani és továbbfejleszteni gazdaságát, ha az összes köztársaság nem egyesíti gazdasági erőforrásait.

Ezenkívül már maga a szovjethatalom lényege, mely kivétel nélkül az összes nemzetek dolgozóit maga köré egyesíti, elősegítette a szovjetköztársaságok egy állammá való egyesülését.

Ennélfogva a szovjetköztársaságok 1922-ben, szovjetkongresszusaikon határozatot hoztak arról, hogy *egy* államban egyesülnek.

A szovjetköztársaságok egyesülése 1922 december 30-án történt, a köztársaságok első közös szovjetkongresszusán. Sztálin jelentése után a kongresszus egyhangúan elfogadta a deklarációt és szerződést, melynek alapján a szovjetköztársaságok egy egységes központi hatalommal felruházott szövetséges államban, a *Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségében* egyesültek.

A szovjetnépek egy szövetséges államban való egyesülése Lenin és Sztálin nagy érdeme. A SzSzKSz*) első alkotmányát Sztálin vezetése alatt dolgozták ki és 1924 január 31-én fogadta el a II. össz-szövetségi szovjetkongresszus.

Tekintettel arra, hogy az ország életében, 1924 óta mélyreható változások történtek, 1936-ban, a szovjetek VIII. rendkívüli össz-szövetségi kongresszusán új alkotmányt fogadtak el, mely törvény formájában rögzítette meg mindazt, amit a szovjetország dolgozói a valóságban máris elértek.

Már az, hogy a Szovjetunió, bár ellenségei számtalanszor törtek életére, huszonöt év óta fennáll és hősiességgel veri vissza a fasiszta Németország rablótámadását, arról tanuskodik, hogy a szovjetdemokrácia a világ legszilárdabb államа.

*) SzSzKSz — Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetsége rövidítése. — *A szerk.*

Első fejezet

AZ EGYENJOGÚ SZOVJETNÉPEK ÖNKÉNTES SZÖVETSÉGE

1. MI A SZÖVETSÉGES SZOVJETÁLLAM?

A SzSzKSz alkotmányának 13. szakasza így hangzik:

»A Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetsége szövetséges állam, mely egyenjogú szocialista szovjetköztársaságok önkéntes egyesülésének alapján létesült.«

A SzSzKSz alkotmányának e szakasza kifejezi a Szovjetunió államberendezésének három elvét.

Köztük az első, hogy a Szovjetunió *szövetséges állam, egységes, demokratikusan centralizált államhatalommal.*

A Szovjetunió alkotmánya nagy és széleskörű jogokat ad a Szovjetunió legfelsőbb állami szerveinek. Ezért volt a Szovjetunió központi hatalma képes a szövetséges köztársaságok összes erőit és eszközeit egyesíteni, biztosítani gazdasági és kultúrfejlődésüket, politikai és gazdasági függetlenségüket.

Ugyanakkor azonban a Szovjetunió központi államhatalma a legdemokratikusabb elveken épült, nem érintve a szövetséges köztársaságok szuverén jogait és mindenképpen lehetővé teszi nemzeti sajátosságaiknak megfelelő, szabad fejlődésüket.

A SzSzKSz államberendezésének másik sajátossága az, hogy a szovjetköztársaságok az *önkéntességi* elv alapján egyesülnek *egy* szövetséges államba. A Szovjetunió megalapítója, Sztálin, azt tanítja, hogy a népek semilyen állami egyesülése sem lehet tartós, ha nem alapul *teljes önkéntességen*, ha maguk a népek nem óhajtják az egyesülést. A Szovjetunió az első állam a világon, melyben a népek a teljes önkéntesség alapján egyesültek. És ez a titka nagy erejének.

A SzSzKSz államberendezésének harmadik elve az egyesült szovjetköztársaságok *egyenjogúsága*. A szovjetköztársaságok egyenjogúsági alapon való egyesülése nemcsak, hogy nem történt az egyesülő államok érdekeinek rovására, hanem ellenkezőleg, még jobban biztosította érdekeiket. Emellett az egyesülés előnyeit egyforma mértékben élvezik az összes köztársaságok. Az egyenjogúság megszilárdítja a szovjetnépek barátságát és ez a Szovjetuniónak nagy erőforrása.

Jelenleg 16 szövetséges köztársaság tartozik a Szovjetunió kebelébe. A köztársaságok az őket lakó népek nevét viselik:

Oroszországi Szocialista Szövetséges Szovjetköztársaság,
Ukrán Szocialista Szovjetköztársaság,
Bjelorussz Szocialista Szovjetköztársaság,
Azerbajdzsán Szocialista Szovjetköztársaság,
Grúz Szocialista Szovjetköztársaság,
Örmény Szocialista Szovjetköztársaság,
Turkmén Szocialista Szovjetköztársaság,
Üzbég Szocialista Szovjetköztársaság,
Tadzsik Szocialista Szovjetköztársaság,
Kazáh Szocialista Szovjetköztársaság,
Kirgiz Szocialista Szovjetköztársaság,
Karél-Finn Szocialista Szovjetköztársaság,
Moldován Szocialista Szovjetköztársaság,
Litván Szocialista Szovjetköztársaság,
Lett Szocialista Szovjetköztársaság,
Észt Szocialista Szovjetköztársaság.

2. MI A SZÖVETSÉGES SZOVJETKÖZTÁRSASÁG?

A szovjetnépek szabad nemzeti állami létének egyik formája a *szövetséges szovjetköztársaság.*

A szövetséges köztársaság a munkások és parasztok szocialista nemzeti szovjetállama, melyet ez vagy az a nép alakított és amely közvetlen tagja a Szovjetuniónak.

Minden szövetséges köztársaságnak közvetlenül a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsában külön képviselete van 25 küldött személyében, akiket az illető köztársaság polgárai választanak.

A szövetséges köztársaságok a Szovjetunióba lépve megőrzik önállóságukat és *jogaikat az államhatalom gyakorlására* (szuverénitásukat) minden kérdésben azokon kívül, melyeket maga a köztársaság önként átadott a Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségének hatáskörébe, hogy annak legfelsőbb szervei gyakorolják. Ezt leszögezi a SzSzKSz alkotmányának 15. szakasza.

»A szövetséges köztársaságok szuverénitását csak a SzSzKSz alkotmányának 14. szakaszában megjelölt keretek korlátozzák. E kereteken kívül minden szövetséges köztársaság önállóan gyakorolja az államhatalmat. A SzSzKSz megőrzi a szövetséges köztársaságok szuverén jogait.«

Miben nyilvánul a szövetséges köztársaságok önállósága és miben nyilvánulnak szuverén jogai?

Minden szövetséges köztársaságnak megvan a saját *alkotmánya — a köztársaság alaptörvénye* (a SzSzKSz alkotmányának 16. szakasza). Minden szövetséges köztársaságnak törvényhozó joga van az összes kérdésekben, kivéve azokat, melyek a Szovjetunió hatáskörébe tartoznak (a SzSzKSz alkotmányának 59. szakasza).

Minden szövetséges köztársaság népe tekintetbe veszi alkotmányában országának, gazdaságának,

kultúrájának és életmódjának sajátosságait. Csak az kell, hogy ez az alkotmány teljes összhangban legyen a SzSzKSz alkotmányának alapelveivel.

Minden szövetséges köztársaságnak *joga van a SzSzKSz-ből való szabad kiválásra.* Ezt leszögezi az alkotmány 17. szakasza.

Igaz, olyan köztársaságok, melyek ki akarnának lépni a Szovjetunió kötelékéből, nincsenek. De Sztálin javaslatára a 17. szakaszt mégis bevették az alkotmányba, hogy nyomatékosan hangsúlyozzák a szövetséges köztársaságok Szovjetunióba való belépésének teljes önkéntességét és minden egyes szövetséges köztársaság tényleges szuverénitását. Minden szövetséges köztársaságnak feltétlenül határszéli köztársaságnak kell lennie, hogy valóban lehetősége is legyen a Szovjetunióból való kilépésre.

A SzSzKSz alkotmányának 18. szakasza megtiltja a szövetséges köztársaságok területének megváltoztatását az illető szovjetköztársaságok beleegyezése nélkül. Ezzel az alkotmány biztosítja a szövetséges köztársaságok egyik szuverén jogát — egy *meghatározott* területhez való jogát. *A terület csakis magának a szövetséges köztársaságnak hozzájárulásával változtatható meg.* A Szovjetunió alkotmányában pontosan meg van állapítva minden szövetséges köztársaság területe és a szövetséges köztársaságon belüli területmegoszlás.

Minden szövetséges köztársaságnak megvannak *a maga legfelsőbb államhatalmi és államkormányzati szervei:* a Legfelsőbb Tanács, a Legfelsőbb Tanács Elnöksége, a szövetséges köztársaság Népbiztosainak Tanácsa, a szövetséges köztársaság népbiztosságai (a SzSzKSz alkotmányának 57., 61., 79. szakaszai).

Minden szövetséges köztársaság alkotmányában megvannak azok a szakaszok, melyek megállapítják az illető köztársaság szuverén jogait. Így például a Litván, a Lett, az Észt Szocialista Szövetséges Köztársaságok alkotmányaiban le van szögezve, hogy »a köztársaság önállóan gyakorolja az államhatalmat és teljes egészében megőrzi szuverén jogait«.

A sztálini alkotmány kötelezi a Szovjetuniót, hogy *megőrizze minden szövetséges köztársaság legfelsőbb államhatalmi jogait* (az alkotmány 15. szakasza).

A SzSzKSz alkotmánya garantálja a szövetséges köztársaságoknak azt, hogy valamely imperialista állam támadása esetén a Szovjetunió egész fegyveres hatalmával melléjük áll és megvédi önállóságukat.

Ennek a szakasznak a jelentősége teljes egészében megmutatkozott, amikor Hitler rabló módon megtámadta a Szovjetuniót. A Szovjetunió egész fegyveres hatalmát vetette az arcátlan hódítók ellen.

3. MI AZ AUTONÓM SZOVJETKÖZTÁRSASÁG?

A szovjetnépek szabad nemzeti államszervezetének másik formája az *autonóm szovjetköztársaság.*

Azoknak a népeknek, amelyek egyik vagy másik szövetséges köztársaság területén élnek és a köztársaságok népességének többé vagy kevésbé jelentős részét alkotják, joguk van autonóm állam létesítésére, melynek saját alkotmánya van, megvannak saját államhatalmi és államkormányzati szervei, az illető nép anyanyelvén működő törvényhozó szervei, egyetemei, iskolái és egyéb kultúrintézményei.

Az autonóm köztársaság a munkások és parasztok szocialista nemzeti szovjetállama, mely az egyik szövetséges köztársaság és rajta keresztül a Szovjetunió kötelékébe tartozik.

Minden autonóm köztársaságnak közvetlenül a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsánál külön képviselete

van 11 küldött személyében, akiket a köztársaság polgárai választanak.

A Szovjetunióban 19 autonóm szocialista szovjetköztársaság van. Az Oroszországi Szocialista Szövetséges Szovjetköztársaság kötelékébe a következő autonóm szocialista szovjetköztársaságok tartoznak: a Tatár, a Baskir, a Dagesztáni, a Burját-Mongol, a Kabardin-Balkár, a Kalmük, a Komi, a Krími, a Márii a Mordvin, az Észak-Oszét, az Udmurt, a Csecsenc-Ingus, a Csuvas, a Jakut Autonóm Szocialista Köztársaság.

A Grúz Szocialista Szovjetköztársaság kötelékébe tartoznak az Abház és az Adzsár Autonóm Szocialista Szovjetköztársaságok. Az Azerbajdzsáni Szocialista Szovjetköztársaságok kötelékébe tartozik a Nachicseváni Autonóm Szocialista Szovjetköztársaság. Az Üzbég Szocialista Szovjetköztársaság kötelékébe tartozik a Kara-Kalpák Autonóm Szocialista Szovjetköztársaság.

Az autonóm szocialista szovjetköztársaságokban egyesülő felszabadult népek rövid idő alatt kifejlesztették gazdaságukat, kultúrájukat. Nézzük példának okáért a Szovjetunió európai területétől északkeletre fekvő Komi Autonóm Szocialista Szovjetköztársaságot. Ennek az autonóm szocialista köztársaságnak körülbelül 320.000 lakosa van. A cári Oroszországban Komi népe még saját nevén sem nevezhette magát: »zürjéneknek« hívták őket. A komi-k szegénységben, tudatlanságban éltek. Főképpen favágással, halászattal, vadászattal foglalkoztak. Az egész vidéken csak három, félig kézműves alapon dolgozó kis gyár volt. Komi népe kihalóban volt.

A Komi Autonóm Szocialista Szovjetköztársaságban az erdészet huszonkétszeresére nőtt, a bevetett területek háromszor olyan nagyok, mint voltak a cárizmus alatt. Komi lakói fűrésztelepeket, téglagyárakat, konzervgyárakat, bőrfeldolgozó üzemeket, keményítőgyárakat és sok más gyárat építettek. Új utakat építettek és építenek, ami tág teret nyit a

kőszén- és kőolajipar kifejlesztésére. A köztársaságnak 487 elemi és középiskolája és két egyeteme van. A lakosság 97 százaléka már tud írni és olvasni.

4. MI AZ AUTONÓM TERÜLET ÉS A NEMZETI KÖRLET?

A kis népeknek, melyek kompakt tömegben élnek valamilyen szövetséges köztársaság vagy országrész területének egy részén, szintén megvan a teljes lehetőségük arra, hogy területüket önállóan, nemzeti sajátosságaiknak megfelelően kormányozzák. *Autonóm területeket vagy nemzeti körleteket* képeznek, melyek egyik vagy másik országrész vagy pedig közvetlenül az egyik szövetséges köztársaság kötelékébe tartoznak.

Az autonóm terület vagy nemzetiségi körlet létesítésének kérdését maga az érdekelt nép határozza el teljes önkéntesség alapján. Nézzünk egy példát. A délkaukázusi *Nagorno-Karabachnak* körülbelül 150.000 lakosa van, köztük 89 százalék örmény, 10 százalék azerbajdzsán. Amikor a Nagorno-Karabachi Autonóm Terület megalakításának kérdését tárgyalták, többek között felmerült a kérdés: hová fog e terület tartozni: az Örmény Szocialista Szovjetköztársasághoz-e, melyhez a terület lakosságának óriási többségét nemzeti szálak fűzik, vagy pedig az Azerbajdzsáni Szocialista Szovjetköztársasághoz, amelyhez Karabach földrajzi helyzeténél és gazdasági feltételeinél fogva közelebb áll. A kérdést maguk Nagorno-Karabach polgárai döntötték el: elhatározták, hogy az Azerbajdzsáni Szocialista Szovjetköztársasághoz csatlakoznak.

A SzSzKSz alkotmánya alapján az autonóm terület államhatalmi szerve a *dolgozók küldötteinek területi szovjetje*, mely saját végrehajtó bizottságot választ.

A Szovjetunióban kilenc autonóm terület van. Köztük hat különböző országrészekhez tartozik,

melyek a maguk részéről az Oroszországi Szocialista Szövetséges Szovjetköztársaság alkotó részei. Az Adigei Autonóm Terület a Krasznojárszki Országrész kötelékébe tartozik. A Zsidó Autonóm Terület a Chabárovszki Országrészhez, a Karacsáji és Cserkesz Autonóm Területek az Ordzsonikidzei Országrészhez, az Ojrot Autonóm Terület az Altáji Országrészhez, a Chakász Autonóm Terület a Krasznojárszki Országrészhez tartozik. A hátralevő három autonóm terület közvetlenül a szövetséges köztársaságok alkotó része: a Nagorno-Karabachi Autonóm Terület az Azerbajdzsáni Szocialista Szovjetköztársaság kötelékébe tartozik, a Dél-Oszét Autonóm Terület a Grúz Szocialista Szovjetköztársaság, a Gorno-Badachsáni Autonóm Terület a Tadzsik Szocialista Szovjetköztársaság kötelékébe tartozik.

A nemzeti körletekbe az államhatalmi szerv a SzSzKSz alkotmánya alapján *a dolgozók küldöttjeinek körleti* szovjetje, mely megválasztja végrehajtó bizottságát.

A Szovjetunióban tíz nemzeti körlet van. Valamennyi az Oroszországi Szocialista Szövetséges Szovjetköztársaság országrészeinek és területeinek kötelékébe tartozik és főképpen Szibéria északi részén fekszik.

Az autonóm terület és a nemzeti körlet főképpen abban különbözik a közönséges közigazgatási területtől és a közönséges közigazgatási körlettől, hogy nemzeti ismérv alapján alakul és a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsában közvetlenül képviselik küldöttjei, akiket a terület, a körlet polgárai választanak: minden autonóm terület függetlenül a lakosság számától, öt küldöttet választ, minden nemzeti körlet — egyet. Ezek a küldöttek képviselik a Legfelsőbb Tanácsban az autonóm területek, vagy a nemzeti körletek érdekeit.

A szövetséges köztársaságok alkotmányai szerint külön *„Rendelkezés az autonóm területekről"* veszi tekintetbe az illető autonóm terület nemzeti

sajátosságait és az autonóm területek államhatalmi szervei e rendelkezések alapján működnek. Ezt a rendelkezést, melyet maga az autonóm terület dolgoz ki, a megfelelő szövetséges köztársaság Legfelsőbb Tanácsa erősíti meg. Ez az egyik különbség az autonóm terület és a közigazgatási terület között.

A dolgozók küldötteinek szovjetje és annak végrehajtó bizottsága a nemzeti körletben egy külön *„Rendelkezés a nemzeti körletről"* alapján működik, melyet a köztársaság Legfelsőbb Tanácsa erősít meg.

Az autonóm területek és nemzeti körletek megalakulása elősegítette azt, hogy a kis népek a Szovjetunióban új életre keltek és felvirágoztak. Ezek a kis népek a cári Oroszországban kizsákmányolásra, elnyomásra, kihalásra voltak kárhoztatva. Köztük sokan kizárólag rénszarvas tenyésztéssel és vadászattal foglalkoztak, sohasem bujtak ki az állatbőr öltözékből, nem ismerték a meleg hajlékot. Az írástudók köztük ritka kivételnek számítottak. Sok kis népnek még csak saját ábécéje sem volt.

A szovjethatalom alatt a kis népek, akik saját nemzeti területeikben és körleteikben vannak megszervezve, kifejlesztették kultúrájukat, felvirágoztatták gazdaságukat: földmíveléssel, kertészettel, állattenyésztéssel foglalkoznak. Már vannak saját kolhozaik is. Fűtött, tiszta házakban laknak. Sok kis nép kidolgozta a saját nemzeti nyelvén való írást, megteremtette a saját kultúráját. Most már csak egy kis százalékot tesznek ki köztük az analfabéták.

Vegyük például a *Chakász Autonóm Területet.* Ez a terület a Jeniszéj folyó és annak mellékfolyója, az Abakán mellett fekszik, 270.000 lakosa van. Chakászia igen gazdag ország, óriási szén, vas, molibdén, urán és egyéb értékes ásványtartalékai vannak. De a cárizmus alatt a chakász nép mégis nyomorban, tudatlanságban tengődött, még csak saját írása sem volt. A kettős elnyomás, a belföldi

kisfejedelmek, samánok és az orosz kapitalisták, hivatalnokok elnyomása alatt nyögő chakász nép, mely kihalófélben volt, mely még rövid idővel ezelőtt nomád nép volt, a szovjethatalom alatt állandó lakóhelyű, kulturált néppé vált. A száraz talaj ezer és ezer hektárnyi területen öntözőcsatornával van ellátva. A parasztgazdaságok 98 százaléka kolhozokban egyesült. Földjeit traktorokkal, kombájnokkal és mezőgazdasági gépekkel munkálják meg. Széles méretekben terjedt el az állattenyésztés. Chakásziában szén, arany, ércbányászat alapján nagyipart, fafeldolgozó ipart, mezőgazdasági termékeket feldolgozó ipart létesítettek. Az utóbbi tíz év során Chakászia ipari termelése tizenhétszeresére nőtt. A nép most majdnem száz százalékban írástudó (az analfabéták a lakosságnak csak másfél százalékát teszik ki). A chakász népnek ezrével vannak saját szakembereik, van saját irodalma, van saját nemzeti színháza. Chakásziában 340 iskola van, van tanítóképző és három ipariskola.

Látjuk, hogy az alkotmány az összes szovjetnépeknek, kicsiknek és nagyoknak, biztosítja a szabad nemzeti államszervezet megalakításának és a nemzeti sajátosságoknak megfelelő kulturális fejlődésnek jogát és teljes, valóságos lehetőségét. A Szovjetunióban néhány tucat különböző nemzeti és népcsalád él és élvezi ezeket a jogokot.

A szabad szovjetnépek a gyakorlatban cáfolták meg a fasiszta tébolyt a „felsőbbrendű“ és az „alacsonyrendű“ fajról, az „úr-nemzetről“ és a „rabnemzetekről“. A szovjetnépek saját példájukon megmutatták, hogy minden nép — legyen az bizonyos történelmi adottságok folytán a legelmaradottabb is — a haladottabb népekkel egysorban megteremtheti az ő haladott állami berendezését, haladott kultúráját. A Szovjetunióban ez a lehetőség valósággá vált, mert az összes népek felszabadultak a nemzeti elnyomás alól és szabad fejlődésüket biztosító feltételek között élnek. Ez a soknemzetiségű nagy szovjetdemokráciának a lényege és az ereje.

Második fejezet

HOGYAN ALAKULNAK A SZOVJETUNIÓBAN AZ ÁLLAMHATALMI SZERVEK?

Az államhatalmi szervek alakulási módjának igen nagy jelentősége van és ez a kérdés közvetlen kapcsolatban áll az adott ország egész társadalmi berendezkedésének kérdésével.

A régi Oroszországban az államhatalom évszázadok folyamán örökségképpen szállt az egyik cárról a másikra. Hosszú évekig harcoltak a dolgozók, amíg a cári kormány az első, 1905-ös forradalom után a népnek tett engedményként létrehozta az Állami Dumát, a többi ország parlamentjeinek nyomorúságos hasonmását. A választások ebbe a Dumába úgy történtek, hogy a választójelöltek háromnegyedrészét választották a földbirtokosok és a városi burzsoázia, a parasztok választották a választójelöltek 22 százalékát és a munkások pedig 2—3 százalékát. A választójelöltek ezután összegyűltek és saját körükből megválasztották a képviselőt, akit a Dumába küldtek. A Közép-Ázsiában és Szibériában lakó nemorosz népek egyáltalán meg voltak fosztva a választói jogtól, a kaukázusi népek választójoga nagyon meg volt szorítva. A nőknek egyáltalán nem volt választójoguk.

Egészen természetes, hogy a dolgok ilyetén való rendje mellett csak kevesen juthattak a cári Állami Dumába azok közül, akik valóban a nép érdekeit képviselték.

A szovjetdemokráciában a polgárok választójoga nincsen korlátozva. A szovjetalkotmány az államhatalmi szervek képzésének legdemokratikusabb rendjét állapítja meg.

1. AZ ÁLTALÁNOS VÁLASZTÓJOG

A sztálini alkotmány alapján a választók az összes szovjetekbe — a falusi szovjetektől egészen a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsába — általános, egyenlő és közvetlen választójog alapján, titkos szavazással választják a küldötteket.

A SzSzKSz *minden polgárának, aki 18. életévét betöltötte,* legyen az férfi vagy nő, joga van résztvenni a küldöttek választásában és maga is megválasztható.

A szovjetdemokrácia nem osztja a polgárokat „aktív" és „passzív" választójogúakra, mint más államok.

A szovjetdemokrácia képtelenségnek és megengedhetetlennek tartja, hogy a polgárokat választójoggal bíró és választójoguktól megfosztott polgárokra szakítsa nemi, nemzeti, faji, vallási hovatartozásuktól, vagyoni helyzetüktől stb. függően.

A szovjetek országában a nőknek a férfiakkal egyenlő választójoguk van.

Tartozhat a szovjetpolgár bármely nemzetiséghez vagy fajhoz, választójoga megvan.

A szovjetpolgárnak lehet felsőbbiskolai, középiskolai, elemiiskolai képzettsége vagy akár semilyen iskolázottsága — a választójogát ez nem érinti.

A szovjetpolgárnak lehet bármilyen vallása vagy lehet felekezetnélküli, de választójogát gyakorolhatja.

A szovjetpolgár lehet munkás, lehet parasztszármazású, származhat intellektuel szülőktől vagy a régebben kizsákmányoló osztályokból, bármilyen legyen is a szovjetpolgár szociális származása és bármivel is foglalkozott a multban — választójoga van.

Választójoga van minden polgárnak, bármilyen a vagyoni helyzete, bármely szakmához tartozik, bármivel foglalkozik, választójoga van, többek között, a vallásfelekezetek alkalmazottainak is.

A szovjetpolgár lakhat állandóan egyhelyben vagy utazhat egyik helyről a másikra — ez nem akadályozza meg abban, hogy azon a helyen, ahol a választás napján tartózkodik, résztvegyen a választásokban.

A szovjetpolgár szolgálhat a Vörös Hadsereg, a Hajóhad, a Légiflotta soraiban vagy pedig tanulhat — mindegyik esetben teljes joga van résztvenni a választásokon azon a helyen, ahol csapatrésze állomásozik, hajója áll, tanintézete van. A Szovjetunióban ilyenformán választójoga van kivétel nélkül az egész felnőtt lakosságnak.

Az egyetlen kivétel — és ez teljesen érthető — az elmebetegek és azok a személyek, akiket bírói ítélet fosztott meg választójoguktól.

2. AZ EGYENLŐ VÁLASZTÓJOG

A SzSzKSz alkotmánya alapján minden polgárnak *egyenlő* választójoga van.

Ez azt jelenti, hogy a Szovjetunió összes polgárai egyenlő alapon vesznek részt a választásokban. Minden polgárnak *egy* szavazata van. A szovjetválasztásoknál egy polgárnak sincsenek külön jogai és kiváltságai. A munkásoknak ugyanolyan választói jogaik vannak, mint a parasztoknak. A nőknek ugyanolyan választói jogaik vannak, mint a férfiaknak. A hadsereg tagjai és a tanulóifjúság ugyanazokat a választói jogokat élvezi, mint a többi polgár.

Akármilyen helyzete legyen is az illető polgárnak az államban, választójoga ugyanolyan, mint a többi polgár választójoga. Például a Szovjetunió tábornagya ugyanúgy választ, mint az egyszerű vöröskatona. A népbiztosnak szintén ugyanolyan választójoga van, mint a népbiztosság bármely alkalmazottjának. A főiskolai tanárnak ugyanolyan, mint bármely írástudatlan polgárnak.

A szovjetpolgárok összes társadalmi rétegeinek egyenlő választójoga elősegíti a szovjettársadalom

egységének a megszilárdulását és ennek következtében a szovjetállam erejének a növekedését.

3. A KÖZVETLEN VÁLASZTÓJOG

A SzSzKSz alkotmánya szerint a választások az összes szovjetekbe közvetlenek. Ez azt jelenti, hogy a választók a küldötteket közvetlenül az illető helyen választják. Nemcsak a falusi és városi szovjetek választásai közvetlenek, hanem a kerületi, körleti, területi, országrészi szovjetek választása is. A köztársaságok Legfelsőbb Tanácsaiba és a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsába is közvetlen választójog alapján választják a küldötteket.

A közvetlen választások közvetlen kapcsolatot létesítenek az államhatalmi szervek és a néptömegek között. Elősegítik azt, hogy az államhatalmi szervekbe a nép legjobb képviselői kerüljenek, az állami, a gazdasági és kulturális építőmunka legjobb vezetői, a szovjethaza leghűbb védelmezői.

A közvetlen választások által a polgároknak lehetőségük van arra, hogy jobban megismerjék választottaikat és pedig nemcsak azokat, akiket a kerületi, körleti, területi, országrészi szovjetekbe választanak, hanem azokat is, akik őket a szovjetköztársaságok legfelsőbb szerveiben és az egész Szovjetunió legfelsőbb szerveiben képviselik. A közvetlen választások növelik a szovjetállam tekintélyét és javítják az államhatalom vezető szerveinek a munkáját. A közvetlen választások alapján választott küldöttek érzik a választókkal való közvetlen kapcsolatot és a közvetlen felelősséget választóikkal szemben.

4. A TITKOS SZAVAZÁS

Az SzSzKSz alkotmánya alapján az összes szovjetekbe *titkos* szavazással választják a küldötteket.

Ez azt jelenti, hogy senkinek sincs joga tudni, hogy a választó kire szavaz. A választó a külön

helységbe lép, ahol rajta kívül senki sem tartózkodhat és ott tölti ki a szavazócédulát.

Minden választó maga határozza el teljesen szabadon, hogy érdemes-e ez vagy az a jelölt a bizalmára, hogy képes-e az illető jelölt megvédeni a nép érdekeit, a szovjethaza érdekeit, képes-e kielégíteni a városi és falusi dolgozók folytonosan növekvő szükségleteit, példának okáért megjavítani a lakásviszonyokat, a lakosság árukkal való ellátását, emelni a gyárakban és kolhozokban a munka termelékenységét, élére állni a felvilágosító munkának, javítani a közegészségi állapotokat, kultúrát vinni a dolgozók életébe. Ha a választó véleménye szerint a jelölt nem felel meg, akkor joga van kihúzni a nevét a jelöltlistából és másnak a nevét írni helyébe.

A titkos szavazás tanuságot tesz arról, hogy a szovjethatalom szerveinek működését a választók hatékonyan ellenőrzik. A rossz funkcionáriusok nem tarthatnak igényt arra, hogy szovjetküldötteknek válasszák őket, ha pedig mégis bekerülnek a választottak soraiba, sokáig ott nem maradnak.

Abból, hogy az államhatalom egész munkáját alulról ellenőrzi a tömeg, a szovjethatalom erőt merít további megszilárdulásához.

5. A KÜLDÖTTEK VISSZAHIVÁSÁNAK JOGA

A SzSzKSz alkotmánya szoros kapcsolatot létesít a küldött és a választó között. A választónak joga van megkövetelni küldöttétől, hogy az beszámoljon arról, hogy hogyan teljesíti választóinak megbizatását, általában hogyan dolgozik a szovjet, melynek az illető küldött a tagja.

Sőt, mi több, a szovjetalkotmány jogot ad a választónak arra, hogy *visszahívja küldöttét*, még mielőtt lejárt volna megbizatásának terminusa. Erről az alkotmány 142. szakasza a következőket mondja:

»Minden küldött köteles beszámolni választói előtt a saját és a dolgozók küldöttei szovjetjeinek munkájáról és a választók többségének döntése alapján a törvény által előírt módon bármikor visszahívható.«

Efajta szakasz csak a szovjetalkotmányban van. Minden más országban a küldött, mihelyt a választásoknak vége van és ő képviselővé lett, a választóktól, a néptől teljesen függetlennek érzi magát.

A Szovjetunióban a képviselő helyzete egészen más.

»A szovjet küldötte — mondja Sztálin — a *nép szolgája* és kötelessége eleget tenni választói utasításának.«

A szovjetválasztók nem szorítkoznak arra, hogy ennyi meg ennyi évben egyszer megválasztják küldötteik, aztán pedig egészen az új választásokig nyugodtan visszatérnek napi foglalkozásukhoz. Őket érdekli küldötteik gyakorlati munkája, ellenőrzik a küldött munkáját és ha valamely küldött letér a helyes útról, élnek jogukkal és visszahívják.

6. A SZOVJETVÁLASZTÁSI TÖRVÉNYEK

A szovjetválasztásokat a sztálini alkotmány alapján kiadott külön törvények szabályozzák, melyek megállapítják külön a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa, a szövetséges autonóm köztársaságok Legfelsőbb Tanácsa és a helyi szovjetek választási rendjét.

A Szovjetunió választási törvényei biztosítják az összes megállapított módon bejegyzett társadalmi szervezetek és egyesületek abbeli jogát, hogy szovjetjelölteket állítsanak fel. A jelölés joga ezenkívül megilleti az egyes intézmények munkásainak és alkalmazottainak közgyűlését, a parasztok közgyűlését a kolhozonként, a szovhoz munkásait és alkalmazottait, szovhozok szerveit és a vöröskatonákat csapatrészenként. Magától értetődik, hogy az ilyen közgyűlés minden egyes részvevőjének joga van arra, hogy a gyűlésen vitára tegye fel saját jelölését.

A jelölteket felállító összes szervezeteknek a választói törvények biztosítják a jelöltjeikért való agitáció teljes szabadságát a gyűléseken, a sajtóban és más módon.

A választókerületeket úgy osztják be, hogy a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának választásánál teljesen ki van küszöbölve bármely egyenlőtlenség közöttük: minden választókerület a következő elv alapján létesül: 300.000 lakos alkotja a választókerületet és minden választókerület egy küldöttet küld.

A választótörvények szigorúan büntetik azokat, akik csalás, megvesztegetés, fenyegetés és erőszak útján megakadályoznák a Szovjetúnió polgárait abban, hogy választójogaikkal éljenek, vagy pedig meghamisítanák a választási okmányokat, helytelenül számolnák össze a leadott szavazatokat.

A szovjet választási törvényeknek minden szakaszából kiviláglik a szovjethatalom különös gondoskodása arról, hogy a Szovjetunió minden egyes polgárának megadja a korlátlan lehetőséget a szovjetalkotmány által adott választójog gyakorlására.

Még a betegeknek és az aggoknak is, akik nem jelenhetnek meg a választásoknál, megadják a lehetőséget, hogy választói jogukat gyakorolhassák.

A szovjet választási rendszer megdönthetetlen tanusága annak, hogy a Szovjetunióban a hatalmi szerveket — a legalsóbbtól egészen a legfelsőig — tényleg az egész nép választja. A szovjetdemokrácia a valódi népuralom ennek a nagy szónak szószerinti értelmében.

7. AZ ELSŐ VÁLASZTÁSOK A SZTÁLINI ALKOTMÁNY ALAPJÁN

Az első választások a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsába a sztálini alkotmány alapján 1937 december 12-én folytak le.

A választásokat két hónapig tartó választási kampány előzte meg, mely felrázta az egész Szovjetuniót a fővárostól kezdve egészen a Szovjetunió leg-

távolabbi vidékeiig. Az összes városokban és falvakban, gyakran egyenesen a tereken és az utcákon tömeggyűléseket tartottak.

A választások úgy folytak le, mint az akaratukat ünnepélyesen és szabadon kinyilatkoztató szovjetnépek nagy ünnepe.

94 millió polgárnak volt választójoga. Köztük 91 millió, vagyis a választók 96.8 százaléka résztvett a választásokon.

A munkások, alkalmazottak, az értelmiség, a parasztság, a Vörös Hadsereg csapatai nagyszerű egységben állították fel jelölteiket. Elsősorban a szovjetkormány és a kommunista párt vezetőit jelölték, élükön Sztálinnal, a szovjetnépek szeretett vezérével.

Mellettük pedig mindenütt a szovjetköztársaságok legértékesebb polgárait jelölték, olyan embereket, akik a gyárakban, az üzemekben, a földeken, az állattenyésztő telepeken végzett sztachánovista munkájukkal, a tudomány, a technika, a művészet, a közoktatásügy, az egészségügy terén elért eredményeikkel, a szovjethaza ellenségei elleni harcukkal rászolgáltak a nép bizalmára.

A Legfelsőbb Tanács választásainál a kommunista párt blokkban, szövetségben lépett fel a pártonkívüli tömegekkel. A kommunisták és pártonkívüliek mindenütt közös jelölteket állítottak fel a Legfelsőbb Tanácsba.

Soha sehol sem voltak eddig ilyen nagy választói gyűlések, soha sehol sem vett részt a választásokon a választók ilyen nagy százaléka, sehol a választók nem voltak ilyen egységesek.

Azokra a jelöltekre, akiket a kommunisták és a pártonkívüliek szövetségben állítottak fel, a választók 98 százaléka szavazott.

A történelem során először választottak államhatalmi szerveket a néptömegek teljes együttműködésének, kölcsönös bizalmának és a népek barátságának légkörében.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának választásai megmutatták a Szovjetunió összes polgárainak, minden népének, hogy a Szovjetunió összes polgárai, összes népei egy szívvel, egy lélekkel tömörülnek a szovjetkormány és a kommunista párt körül.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának választásai nagyszerű tüntetéssé lettek, ahol a Szovjetunió összes népei kifejezték határtalan bizalmukat és szeretetüket vezérük, Sztálin iránt.

Ugyanilyen egységgel és ugyanilyen eredménnyel folytak a szövetséges és autonóm szocialista szovjetköztársaságok Legfelsőbb Tanácsainak és a dolgozók küldöttei összes helyi szovjetjeinek a választásai.

Az új szovjetköztársaságokban és szovjetterületeken, ahol csak nemrégen teremtették meg a szovjethatalmat, a volt Nyugat-Ukrajnában és Nyugat-Bjelorussziában, Besszarábiában, Észak-Bukovinában, a Karél-Finn köztársaság új területein, Lettországban, Litvániában, Észtorszagban a választások szintén az általános, egyenlő és közvetlen választójog alapján, titkos szavazással folytak le. És kivétel nélkül az összes választókerületekben csak a kommunisták és pártonkívüliek blokkjának jelöltjeit választották meg; a blokk jelöltjeire a szavazók 95.1—99.5 százaléka szavazott. A választásokon a választójoggal bírók 90.6—99.6 százaléka vett részt.

Harmadik fejezet

A SZOVJETUNIÓ FELSŐ ÉS HELYI ÁLLAMHATALMI ÉS ÁLLAMKORMÁNYZATI SZERVEI

Tudjuk, hogy a Szovjetunióban hogyan alakul az államhatalom. Nézzük már most, hogy a Szovjetunióban melyek a legfelsőbb állami szervek, hogyan vannak felépítve, milyen jogaik vannak és milyen kötelességeik.

A szovjetállam-apparátus építésénél a szervezeti főelv a *demokratikus centralizmus.*

Ez az elv azt jelenti, hogy a vezetés központosított, a felsőbb szervek direktívái kötelezőek az alsóbb

szervekre nézve. Emellett az összes hatalmi szervek a legfelsőktől a legalsókig választott szervek, beszámolni kötelesek a választóknak és a néptömegek öntevékenységének a legtágabb teret nyujtják.

A demokratikus centralizmus azt jelenti, hogy az államhatalom és az államkormányzat az egész államban egy központban van centralizálva, amenynyiben olyan kérdésekről van szó, melyek az államot annak egészében érintik, s ugyanakkor a köztársaságok, területek, kerületek, az egyes helyek széles teljhatalommal rendelkeznek, amennyiben köztársasági, területi, kerületi, helyi jelentőségű kérdésekről van szó.

A Szovjetunióban az egész államapparátus felépítésénél következetesen alkalmazva van a demokratikus centralizmus elve.

1. A SZOVJETUNIÓ LEGFELSŐBB TANÁCSA

»SzSzKSz legfelsőbb államhatalmi szerve a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa.« (Az alkotmány 30. szakasza).

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsát közvetlenül, egyenlő alapon és titkos szavazással választják a Szovjetunió polgárai, akik betöltötték 18. életévüket. A Legfelsőbb Tanács a hatalmas, soknemzetiségű Szovjetunió néptömegeinek valódi, hamisítatlan akaratát testesíti meg.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsát négyévi időtartamra választják. Évente kétszer hívják össze. Rendkívüli ülésszakokat a Legfelsőbb Tanács elnöksége hív össze belátása szerint, vagy a szövetséges köztársaságok valamelyikének kívánságára.

A folyó állami munkát az Unió egyéb legfelsőbb szervei végzik: a Legfelsőbb Tanács Elnöksége, a Népbiztosi Tanács, az egyes népbiztosságok.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsát illetik meg a Szovjetunió összes államhatalmi jogai. A szovjetek országában nincsen a Legfelsőbb Tanács felett álló,

vagy vele egyenrangú szerv. A Szovjetunió összes egyéb államszerveit a Legfelsőbb Tanács alakítja és ezek a szervek egész működésükben *alá vannak rendelve* a Legfelsőbb Tanácsnak.

A Szovjetunió államhatalma *egységes*, nincsen egymástól különálló részekre bontva. Csak az állami tevékenység funkciói vannak szétosztva az egyes szervek között. A szovjetalkotmány pontosan meghatározza az egyik vagy másik állami szerv hatáskörét.

Azon jogok között, melyek kizárólag a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsát illetik, mindenekelőtt meg kell említeni a Legfelsőbb Tanács *össz-szövetségi törvényhozási jogát.* A Legfelsőbb Tanácson kívül a Szovjetunió semilyen más állami szervének nincsen törvényhozó hatalma.

Ez az egyik lényeges különbség a szovjet államrendszer és más demokratikus államok rendszere között, ahol gyakran nemcsak a képviseleti intézményeknek van törvényhozási joguk.

Az össz-szövetségi törvények kifejezik a Szovjetunió összes népeinek akaratát, melyek teljhatalmú képviselőiket a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsába küldik. Ezek a törvények kötelezőek a SzSzKSz egész területén. Ezeknek a törvényeknek alapján és teljes összhangban velük dolgozzák ki törvényeiket az összes szovjetköztársaságok. Ez biztosítja a Szovjetunióban a törvényhozás egységességét.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának joga van változtatásokat eszközölni a Szovjetunió alkotmányában, ellenőrizni az alkotmány végrehajtását és a szövetséges köztársaságok alkotmányának a Szovjetunió alkotmányával való összhangját.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa új köztársaságokat vesz fel a Szovjetunió kötelékébe, jóváhagyja a szövetséges köztársaságok közötti határok megváltoztatását, új autonóm köztársaságok, területek, országrészek alakulását.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának hatáskörébe tartozik a hadiállapot és a béke kihirdetése, kölcsönök felvétele és nyujtása, a népgazdasági tervek és

a SzSzKSz egységes állami költségvetésének jóváhagyása, valamint a szövetségi, köztársasági és helyi költségvetések céljára befolyó *adók* és *jövedelmek* jóváhagyása.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa választja meg a Legfelsőbb Tanács Elnökségét, megalakítja a Szovjetunió Népbiztosainak Tanácsát, megerősíti a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának ülésszakai közötti időben a Legfelsőbb Tanács Elnöksége részéről kinevezett egyes népbiztosokat, megválasztja a Legfelsőbb Bíróságot és a külön bíróságokat ötévi időtartamra, kinevezi a Szovjetunió ügyészét hétévi időtartamra.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának jogában áll bármely kérdésben vizsgáló és ellenőrző bizottságokat kinevezni. Minden intézmény és minden hivatalos személy köteles eleget tenni a bizottságok kívánságának.

2. A SZOVJETUNIÓ LEGFELSŐBB TANÁCSÁNAK KÉT HÁZA

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa két házból áll: a *Szövetségi Tanácsból* és a *Nemzetiségi Tanácsból.*

A Szovjetunió polgárai mindkét házat általános, egyenlő és közvetlen választójog alapján, titkos szavazással választják.

A Szövetségi Tanácsot választó-kerületenként választják meg; az arányszám 300.000 lakosra egy küldött.

A Nemzetiségek Tanácsát a Szovjetunió polgárai szövetséges és autonóm köztársaságonként, autonóm területenként és nemzeti körletenként választják, függetlenül a lakosság számától, a következő arányszám szerint: minden szövetséges köztársaság 25 küldöttet, minden autonóm köztársaság 11 küldöttet, minden autonóm terület 5 küldöttet és minden nemzeti körlet 1 küldöttet választ. Például az olyan óriási szovjetállamoknak, mint amilyenek az Oroszországi Szocialista Szövetséges Köztársaság (108.8 millió lakossal), vagy az Ukrán Szocialista Szovjetköztársaság (több mint 39 millió lakossal), ugyanakkora képviseletük van, mint a kisebb szovjetállamoknak, például a Tadzsik Szocialista Szovjetköztársaságnak (1.5 millió lakossal), stb.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának mindkét háza *egyenlő jogú.*

Mindkét házat egyenlő mértékben illeti meg a *törvényhozási kezdeményezés* joga, azaz mindkét háznak egyenlő mértékben van joga felvetni a törvények kibocsátásának a kérdését, bármely kérdésben törvénytervezetet kidolgozni és azt a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa elé terjeszteni.

A törvény akkor tekintendő elfogadottnak, ha mindkét ház egyszerű szótöbbséggel elfogadta. Csak az alkotmány megváltoztatásához szükséges a Legfelsőbb Tanács mindkét házában legalább kétharmad szótöbbség. A törvényeket a szövetséges köztársaságok nyelvén teszik közzé, miután a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácselnökségének elnöke és titkára aláírta őket.

Mindkét házat négy évre választják. Mindkét ház ülésszakai egyidőben kezdődnek és fejeződnek be. Mindkét ház egy-egy *elnököt* választ és az elnök két helyettesét, akik vezetik az illető ház üléseit és intézik belső ügyrendjét.

Mindkét ház *állandó bizottságokat* alakít, melyek minden szempontból feldolgozzák és előkészítik a Legfelsőbb Tanács elé terjesztendő legfontosabb állami kérdéseket. Mindkét ház három állandó bizottságot választ: törvényjavaslatokat feldolgozó bizottságot, külügyi bizottságot és költségvetési bizottságot.

Felmerül a kérdés: ha egyszer mindkét ház egy és ugyanazt az állami funkciót végzi és mindkettő teljesen egyenjogú, akkor miért ne szorítkoznának az egyik kamarára?

A két házra azért van szükség, mert a Szovjetunió *soknemzetiségű* állam.

A Szovjetunióban több mint 60 különböző nemzet és népcsoport él. A SzSzKSz összes dolgozóinak, bármilyen nemzethez és fajhoz tartoznak is, alapvető érdekeik *egyformák, közösek.* Az összes dolgozók érdeke, hogy a néptömegek életszínvonala emelkedjék, hogy a Szovjetunió gazdaságilag megszilárduljon, hogy minél hatalmasabb legyen a védereje. És a Szovjetuniónak megvan az a legfelsőbb szerve, ahol a Szovjetunió összes dolgozóinak közös érdekei képviselve vannak, függetlenül nemzeti hovátartozásuktól. Ez a *Szövetségi Tanács.*

De a Szovjetuniót lakó különböző nemzetek dolgozóinak megvannak a saját *külön érdekeik is,* melyek nemzeti sajátosságaikkal kapcsolatosak. A Szovjetunió nemzeteinek külön érdekeit képviselő legfelsőbb szerv a *Nemzetiségek Tanácsa.*

Sztálin arra tanít bennünket, hogy lehetetlenség volna a soknemzetiségű Szovjetuniót igazgatni olyan legfelsőbb szerv nélkül, mint amilyen a Nemzetiségek Tanácsa.

Ezért van a Szovjetuniónak nem egy, hanem két kamarája, melyek együtt alkotják a szövetséges, soknemzetiségű állam *egységes, legfelsőbb* államhatalmi szervét, a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsát.

Fentebb rámutattunk arra, hogy a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsában, nevezetesen a Nemzetiségek Tanácsában nemcsak a szövetséges köztársaságoknak van képviseleti joga, hanem az autonóm köztársaságoknak, az autonóm területeknek és a nemzeti körleteknek is.

A kétkamarás szovjetrendszerben különösen világosan megnyilvánul a szovjet-államrend fejlett, mindvégig következetes demokratizmusa.

Sok államnak van kétkamarás rendszere. »Felső« és »alsó« háznak, képviselőháznak és szenátusnak hivják ott a két házat. Ez a kétkamarás rendszer azonban eredetében és rendeltetésében gyökerében különbözik a kétkamarás szovjetrendszertől.

Már beszéltünk arról, hogy hogyan folytak a választások Oroszország »alsó házába«, az Állami Dumába. A »felső ház«, az Állami Tanács tagjainak a felét a cár nevezte ki a legfelsőbb tisztviselők köréből, a másik felét pedig a nemesi szervezetek, a földbirtokosok, a nagyiparosok és a pravoszláv papság választották. A felső ház — a volt rendi kiváltságoknak a maradványa.

A Szovjetunióban nincsen különböző jogokkal felruházott felső és alsó ház, hanem két egyenjogú kamara, melyek együttesen alkotják a SzSzKSz legfelsőbb szervét.

3. A SZSZKSZ LEGFELSŐBB TANÁCSÁNAK ÖSSZETÉTELE

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsába 1937 december 12-én 1143 küldöttet választottak: 569 küldöttet a Szövetségi Tanácsba és 574 küldöttet a Nemzetiségek Tanácsába.

Az alkotmány elfogadása után önként a Szovjetunióhoz csatlakozott új szovjetköztársaságok és területek népei a Szövetségi Tanácsba még 78 küldöttet és a Nemzetiségek Tanácsába még 139 küldöttet küldtek.

Kik ezek, a Szovjetunió népeinek e választottjai?

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa 1937-ben választott küldöttei származásuknál fogva a következőképpen oszlanak meg: a Szövetségi Tanács 257 küldöttje munkás származású, 134 küldött paraszt családból és 178 küldött intellektuel családból származik. A Nemzetiségek Tanácsában 223 küldött munkás, 203 paraszt és 148 intellektuel származású.

Együttvéve a két házban több mint 40 százalék a munkás, 30 százalék a paraszt és körülbelül 30 százalék az intellektuel.

Ezek a számok visszatükrözik a szovjettársadalom összetételét.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának képviselői között 870 a kommunista és 273 a pártonkívüli. Ez mutatja, hogy a kommunista pártnak milyen befo-

lyása és tekintélye van a Szovjetunió lakossága között.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa küldötteinek, akik származásuknál fogva munkások és parasztok, a legtöbb esetben nagy tapasztalatuk van az állami és társadalmi tevékenység terén.

A Szövetségi Tanács küldöttei között 77 nő van. A Nemzetiségek Tanácsában 112 a női küldöttek száma.

E számok megmutatják, hogy a szovjetállam felsőbb szervét közvetlen, vérbeli kapcsolat fűzi a munkások, parasztok, intellektuelek tömegéhez.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának összes küldöttei, akik a termelésben dolgoznak — a munkások és kolhozparasztok — sztachánovisták. A Szövetségi Tanács küldötteinek több, mint kétötöde érdemrenddel van kitüntetve, 18 küldött pedig a Szovjetunió hőse.

A Legfelsőbb Tanácsban nagy csoport küldött a hadseregben szolgál. Vannak köztük egyszerű vöröskatonák s olyanok, akik a Szovjetunió tábornagyi rangját viselik.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának kamaráiban a nép legjobbjai üléseznek, a munkásosztály, a kolhozparasztság és a szovjetintelligencia színe-java.

Nézzük meg ezzel ellentétben, hogy milyen volt a régi Oroszország kamaráinak a képe?

A cári Állami Dumában 437 képviselő közül csak 65-en voltak »földmívesek« (főképpen kulákok), 11-en munkások és mesteremberek. Az összes többi képviselő földbirtokos, kapitalista, állami tisztviselő, pap stb. volt. A cári Állami Tanács majdnem száz százalékban magasrangú tisztviselőkből és földbirtokosokból állt.

A nép valóságos, tényleges képviselete csak a szovjetdemokráciában lehetséges. Ilyen népképviselet a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa.

4. SZSZKSZ LEGFELSŐBB TANÁCSÁNAK ELNÖKSÉGE

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa mindkét ház együttes ülésén, a Legfelsőbb Tanács küldötteinek sorából megválasztja a *Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnökségét.*

Minden egyes jelöltet külön szavazással választanak. Az elnökség tagjai: a Tanácselnökség elnöke, az elnök 16 helyettese, az Elnökség titkára és az Elnökség 24 tagja.

A Tanácselnökség elnökhelyetteseinek száma megfelel a szövetséges köztársaságok számának. Ez újra csak a köztársaságok egyenjogúságát emeli ki.

A Tanácselnökség a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának állandóan működő szerve, mely tevékenységéről a Legfelsőbb Tanácsnak tartozik beszámolni.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa elnökségének elnökéül az első közgyűlésen M. J. Kalinin küldöttet választották. Kalinin, Lenin és Sztálin harcostársa, parasztcsaládból származik és egyszerű munkás volt.

Az alkotmány pontosan meghatározza a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácselnökségének hatáskörét (49., 52., 53. szakaszok).

A Tanácselnökség egybehívja a Legfelsőbb Tanács ülésszakait. A Legfelsőbb Tanács küldöttei meghatalmazásának lejártától, vagy pedig a Legfelsőbb Tanács időelőtti feloszlatásától számított legfeljebb két hónapi határidőn belül elrendeli az új választásokat. A Tanácselnökség nem később, mint egy hónappal a választások után összehívja az ujonnan megválasztott Legfelsőbb Tanács első ülésszakát. A Tanácselnökség megbízatása érvényben marad mindaddig, amig a Legfelsőbb Tanács meg nem választja az új Elnökséget.

A Legfelsőbb Tanács Elnökségének nincsen joga a Legfelsőbb Tanácsot saját belátása szerint feloszlatni.

Az alkotmány 47. szakasza pontosan megállapítja, hogy a Legfelsőbb Tanács elnökének milyen esetben kötelessége feloszlatni a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsát és kiírni az új választásokat.

Az alkotmány 47. szakasza így szól:

»A Szövetségi Tanács és a Nemzetiségek Tanácsa között felmerülő nézeteltérés esetén a kérdést paritásos alapon megalakított egyeztető bizottságnak adják át döntés végett. Ha az egyeztető bizottság nem jut *egyetértő* megállapodásra, vagy ha a döntése nem elégíti ki a házak egyikét, akkor a két ház újból foglalkozik a kérdéssel. Ha a két ház nem hozott egyetértő határozatot, akkor a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége feloszlatja a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsát és új választásokat rendel el.«

A két ház között felmerülő nézeteltérés esetén ilyenformán egyik ház sincsen kiváltságos helyzetben a másikkal szemben, ami újra csak jellemző a SzSzKSz legfelsőbb államhatalmi szerveinek igazi demokratizmusára.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége a Szovjetunió törvényeinek alapján és ezeknek a törvényeknek a keretében rendeleteket ad ki, melyeket a Tanácselnökség elnökének és titkárának aláírásával közzétesz a szövetséges köztársaságok minden nyelvén. Ezek a rendeletek kötelezőek a Szovjetunió egész területén.

A Tanácselnökség *magyarázza* a Szovjetunió érvényben lévő törvényeit, megvilágítja céljaikat, a törvények értelmében a lakosságra háruló kötelezettségeket, a törvények helyes alkalmazásának módjait.

A Tanácselnökség *ellenőrzi* a SzSzKSz Népbiztosi Tanácsának és a Szövetséges Köztársaságok Népbiztosi Tanácsainak határozatait és kormányrendeleteit és hatályon kívül helyezi azokat, ha nem felelnek meg a törvényeknek.

Különösen fontos esetekben a Tanácselnökségnek joga van *referendum*, vagyis egyik vagy másik

törvénytervezet feletti népszavazás rendezésére. A törvénytervezet a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácselnökségének kezdeményezéséből vagy a szövetséges köztársaságok valamelyikének kívánságára kerül népszavazásra.

A Legfelsőbb Tanács Elnöksége kinevezi és felváltja a Szovjetunió haderőinek legfelsőbb parancsnokságát, elrendeli az általános és részleges mozgósítást.

A Tanácselnökség hadiállapotot hirdet egyes helyeken vagy az egész országban, ha ezt a Szovjetunió védelmének érdekei, vagy a társadalmi rend és állami biztonság érdekei megkövetelik.

A Tanácselnökség képviseli a Szovjetuniót az idegen államokkal való viszonylatok területén. Ratifikálja a nemzetközi szerződéseket, kinevezi és visszahívja a SzSzKSz idegen államokbeli meghatalmazott képviselőit, átveszi az idegen államok nála akkreditált diplomáciai képviselőinek megbízó és visszahívó leveleit.

A Tanácselnökség adományozza a Szovjetunió érdemjeleit és tiszteletbeli címeit, gyakorolja a SzSzKSz bírósági szervei által elítélt egyes polgárok megkegyelmezésének jogát.

Kivételes esetekben a Legfelsőbb Tanács ülésszakai közötti időben a Tanácselnökség rendeletek kibocsátásával gyakorolja a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa jóváhagyásának utólagos kikérésével a Legfelsőbb Tanács bizonyos jogait.

Abban az esetben, ha a Szovjetuniót valamely imperialista hatalom részéről háborús támadás éri, a Tanácselnökség kihirdeti a hadiállapotot. Ugyanezt a jogát gyakorolja a Tanácselnökség abban az esetben is, ha a támadás egy olyan államot ér, amellyel a Szovjetunió a támadással szemben való kölcsönös védelemre vonatkozó szerződést kötött (az alkotmány 49. szakaszának »j« pontja).

A Népbiztosi Tanács elnökének előterjesztése alapján a Tanácselnökség felmenti tisztségüktől,

illetve kinevezi az egyes népbiztosokat a Legfelsőbb Tanács utólagos jóváhagyásával.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácselnökségének jóváhagyása nélkül a Legfelsőbb Tanács küldöttjét nem lehet bírósági úton felelősségre vonni vagy letartóztatni.

Mindezeket a jogokat a Tanácselnökség az ügyek sürgősségére való tekintettel gyakorolhatja a Legfelsőbb Tanács helyett.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége a szovjetállam élén áll és ahogy Sztálin mondotta: a Szovjetunió »kollégium-elnöke«.

A Szovjetunióban nincsen elnök, akinek személyes hatalma lenne és aki a legfelsőbb választott szerv felett állna. A Legfelsőbb Tanácselnökség, a Szovjetunió »kollégium-elnöke«, a Legfelsőbb Tanácsnak felelős, melyet az egész nép választott.

Az alkotmánynak a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácselnökségéről szóló szakaszai visszatükrözik a szovjetállamrendszer valódi demokratizmusát.

5. A SZOVJETUNIÓ NÉPBIZTOSI TANÁCSA

A szovjetállamot és népgazdaságát a szovjetkormány és szervei kormányozzák. A szovjetkormány neve: a *Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségének Népbiztosi Tanácsa.*

Az alkotmány szerint a Népbiztosok Tanácsa a *Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetsége államhatalmának legfelsőbb végrehajtó és rendelkező szerve* (64. szakasz).

A Népbiztosok Tanácsát a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa két kamarájának együttes gyűlésén alakítják meg úgy, hogy minden egyes jelöltet névszerinti szavazással külön választanak.

1941 május óta a Népbiztosok Tanácsának elnöke J. V. Sztálin. A Népbiztosok Tanácsának tagjai az elnökön kívül az elnök helyettesei, a népbiztosok, az Állami Tervbizottság elnöke, a Főiskolaügyi Bizottság elnöke, a Művészetügyi Bizottság elnöke, az Állami Bank vezetőségének elnöke.

A Népbiztosok Tanácsának jogában áll külön bizottságokat és fő intéző szerveket alakítani a Népbiztosok Tanácsa mellett a gazdasági, kulturális és védelmi építőmunka vezetésére.

A szovjetkormány a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának, a Legfelsőbb Tanács ülésszakai közé eső időben pedig a Legfelsőbb Tanács Elnökségének felelős és tartozik beszámolni.

A Szovjetunió kormánya köteles a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa küldöttjének kérdésére legfeljebb három napon belül szóbeli vagy írásbeli választ adni.

Az alkotmány pontosan meghatározza a Népbiztosi Tanács hatáskörét (66—69. szakasz).

A szovjetkormány és szervei feladata nemcsak az állam kormányzása a szó megszokott értelmében, hanem az egész népgazdaság igazgatása is.

A szovjetek országában a gazdasági intézmények állami vagy szövetkezeti kolhoz-tulajdonban vannak. A gazdaságot a szovjettársadalom érdekében, a nép szükségleteinek és kívánságainak megfelelően vezetik. A gazdaság vezetése a szovjetkormányra hárul.

A Népbiztosok Tanácsa *határozatokat* és *kormányrendeleteket* ad ki és ellenőrzi azok végrehajtását. Ezek a határozatok és kormányrendeletek a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának törvényein alapulnak, azok végrehajtására, életbeléptetésére szolgálnak és betartásuk kötelező a Szovjetunió egész területén.

A SzSzKSz Népbiztosi Tanácsának jogában áll hatályon kívül helyezni a Szovjetunió népbiztosainak rendeleteit és utasításait, de nem áll jogában hatályon kívül helyezni a szövetséges köztársaságok népbiztosainak határozatait és kormányrendeleteit. Ez a jog a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának Elnökségét illeti. Ezzel újra csak kihangsúlyozzák a szövetséges köztársaságok szuverén állami jogait.

A SzSzKSz Népbiztosainak Tanácsa egyesíti és irányítja a Szovjetunió népbiztosságainak és egyéb hatáskörébe tartozó gazdasági és kulturális intézményeknek működését. Intézkedik a népgazdasági terv és az állami költségvetés végrehajtása ügyében.

A SzSzKSz Népbiztosainak Tanácsára hárulnak az olyan fontos kötelezettségek, mint amilyen a közrend fenntartása, az állam érdekeinek megvédése és a polgárok jogainak védelme. A SzSzKSz Népbiztosainak Tanácsa vezeti az ország fegyveres erőinek általános kiépítését, megállapítja a tényleges katonai szolgálatra behivandó polgárok évi létszámát. Gyakorolja az általános vezetést az idegen államokkal való kapcsolatok terén.

A SzSzKSz népbiztosai vezetik a népgazdaság és az államkormányzat egyes ágait. A népbiztosoknak joguk van hatáskörük keretei között *rendeleteket és utasításokat* kiadni, az össz-szövetségi törvények, a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácselnöksége rendeletei, a Szovjetunió Népbiztosi Tanácsa határozatai és kormányrendeletei alapján és végrehajtásuk életbeléptetésére. A népbiztosok ellenőrzik rendeleteik és utasításaik végrehajtását, munkájuk területén vezetik az építést, a káderek előkészítését stb.

A népbiztos köteles a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa küldöttének kérdésére legfeljebb három napon belül szóbeli vagy írásbeli választ adni.

A szovjetkormány megköveteli, hogy a népbiztosok minden figyelmüket az eleven vezetésre, a határozatok végrehajtásának ellenőrzésére, az állami és gazdasági szovjetigazgatás alsóbb szervei vezetőinek instruálására, kioktatására és gyakorlati segítségére összpontosítsák.

A népbiztos a rábízott kormányzati vagy gazdasági ág, azaz a népbiztosság *vezetője a saját személyében*. A népbiztosság mellett egy kollégium működik, melyet a SzSzKSz Népbiztosainak Tanácsa nevez ki, de e kollégium határozatai csak akkor lépnek hatályba, ha azokat a népbiztos jóváhagyja és a népbiztos parancsaként jelennek meg.

A SzSzKSz népbiztosságai vagy össz-szövetségi vagy szövetségi-köztársasági népbiztosságok.

Az *össz-szövetségi népbiztosságok* a Szovjetunió egész területén közvetlenül vezetik a gazdaság és az államkormányzat rájuk bízott ágait.

A Szovjetunióban összesen huszonnyolc összszövetségi népbiztosság van. Köztük: a honvédelmi, a haditengerészeti, a hadfelszerelési, a külügyi, a külkereskedelmi, a közlekedésügyi népbiztosságok, számos ipari népbiztosság stb.

A *SzSzKSz szövetségi-köztársasági népbiztosságai* az államkormányzat és népgazdaság rájuk bízott ágait a szövetséges köztársaságok azonos nevű népbiztosságai útján vezetik.

A szövetségi-köztársasági népbiztosságoknál a központi vezetés párhuzamosan halad a szövetséges köztársaságok azonos nevű népbiztosságai útján való közvetlen vezetéssel.

Hogy erre a párhuzamos vezetésre miért van szükség, azt világítsa meg egy példa. Vegyük a kolhozokat és a kolhozokat kiszolgáló gép- és traktorállomásokat. Ezeket az intézményeket gépekkel, szerszámokkal, tenyészállattal, nemesített vetőmaggal, hitellel stb. kell ellátni. Mindez egy összszövetségi központ feladata és ilyen központ a SzSzKSz szövetségi-köztársasági Földmívelésügyi Népbiztosság. Ámde ugyanakkor a kolhoz földmívelésének és állattenyésztésének annyi helyi sajátossága van, hogy a gyakorlati operatív vezetést nem lenne célszerű egy központból irányítani és ezért ez a vezetés az illető szövetséges köztársaság népbiztosságára hárul.

Az egész országban együttvéve 14 szövetségi-köztársasági népbiztosság van; részben ipari, részben mezőgazdasági népbiztosságok. Kívülük még vannak olyanok is, mint a Pénzügyi Népbiztosság, a Kereskedelmi Népbiztosság, a Belügyi, Igazságügyi, Közegészségügyi stb. Népbiztosságok.

A SzSzKSz Népbiztosainak Tanácsa mellett a népbiztosságokon kívül az alkotmány még néhány állandó bizottság alakítását is elrendeli. Ilyenek: az *Állami Tervbizottság*, melynek feladata a Szovjetunió egész népgazdaságának a tervezése, a Főiskolaügyi Bizottság, a Művészetügyi Bizottság és még más bizottságok.

Ezenkívül a SzSzKSz Népbiztosainak Tanácsa mellett működnek a gazdasági, kulturális és védelmi építés fő intéző szervei. Köztük az Állami Munka-Tartalékok fő intéző szerve, melynek vezetése alatt szakképzett munkáskádereket készítenek elő.

Az alkotmány ilyenformán igen széles jog- és hatáskört ad a szovjetkormánynak a Szovjetunió egész életének vezetésénél. A szovjetkormány rendeletei kötelezőek a Szovjetunió egész területén. Tekintélye kétségbevonhatatlan.

A szovjetkormány ugyanakkor egész tevékenységéről felelni tartozik és beszámolni köteles a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának és e Tanács Elnökségének.

A Népbiztosi Tanács végrehajtója a szovjetnépek akaratának, melyet legfelsőbb szerve kifejez.

* * *

A honvédelmi háború elején, 1941 június 30-án, a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácselnökségének, a SzSzKSz Népbiztosi Tanácsának és a Kommunista Párt Központi Bizottságának határozata alapján megalakult az *Állami Védelmi Bizottság*.

A bizottságot a kivételes állapotra való tekintettel alakították, mely azáltal jött létre, hogy a fasiszta Németország álnokul megtámadta a Szovjetuniót, azért alakították, hogy a Szovjetunió népeinek erőit gyorsan mozgósítsák az ellenállásra. Az egész államhatalom e bizottság kezében összpontosul. Az összes szovjeteknek, katonai és társadalmi szerveknek és az összes szovjetpolgároknak kötelessége ellentmondás nélkül teljesíteni e bizottság határozatait és rendeleteit.

Az Állami Védelmi Bizottság elnöke — **Sztálin.**

Az Állami Védelmi Bizottság megalakulásával egyáltalán nem szünt meg a SzSzKSz legfelsőbb államhatalmi és államkormányzati szerveinek a normális tevékenysége. Sőt, ellenkezőleg, ez a tevékenység gyorsított ütemben folyik tovább, ami a honvédelmi háború alatt kiadott és védelmi, népgazdasági, kulturális szempontból igen nagy jelentőségű rendeletek és utasítások nagy számából is látható.

Negyedik fejezet

A SZOVJETKÖZTÁRSASÁGOK LEGFELSŐBB ÁLLAMHATALMI ÉS ÁLLAMKORMÁNYZATI SZERVEI

1. A SZÖVETSÉGES SZOVJETKÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB TANÁCSA

A szövetséges és autonóm szovjetköztársaságok legfelsőbb állami szervei a Szovjetunió legfelsőbb állami szerveinek mintájára vannak felépítve. Ez érthető: az egyes szovjetköztársaságok és az egész Szovjetunió politikai és gazdasági alapja egy és ugyanaz.

Mindegyik szövetséges köztársaságnak megvan a maga *alkotmánya*, az állam alaptörvénye, mely teljes összhangban van a Szovjetunió alkotmányával. A szövetséges köztársaságok belső rendjét az illető köztársaság alkotmánya állapítja meg.

Mindegyik szövetséges köztársaságnak megvan a maga *Legfelsőbb Tanácsa*, mely a szövetséges köztársaság legfelsőbb államhatalmi szerve.

A Legfelsőbb Tanácsot a szövetséges köztársaság polgárai négyévi időtartamra választják általános, egyenlő és közvetlen választójog alapján, titkos szavazással. A képviselet arányát a szövetséges köztársaságok alkotmányai határozzák meg. Az Oroszországi Szocialista Szövetséges Szovjetköztársaság alkotmánya alapján például az arányszám

150.000 lakosra egy küldött, a Bjelorussz Szocialista Szovjetköztársaságban pedig 20.000 lakosra, a Grúz Köztársaságban 15.000 lakosra, a Turkmén Köztársaságban 5000 lakosra egy küldött.

A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsától eltérően a szövetséges köztársaságok Legfelsőbb Tanácsának csak egy háza van. A szövetséges köztársaságokban nincsen szükség két házra: minden egyik vagy másik szövetséges köztársasághoz tartozó autonóm nemzeti köztársaságnak és minden nemzeti körletnek közvetlen képviselete van a SzSzKSz Nemzetiségi Tanácsánál és ott védheti az ő külön érdekeit.

A szövetséges köztársaság Legfelsőbb Tanácsa a köztársaság egyetlen törvényhozó szerve.

A szövetséges köztársaság törvényeinek végrehajtása kötelező a szövetséges köztársaság egész területén.

A szövetséges köztársaság Legfelsőbb Tanácsa elfogadja a köztársaság alkotmányát és változtatásokat eszközöl rajta, jóváhagyja a kötelékébe tartozó autonóm köztársaságok alkotmányait, megállapítja a köztársaságok területének határait, jóváhagyja a köztársaság népgazdasági tervét és költségvetését, gyakorolja az amnesztia és megkegyelmezés jogát a köztársaság bírói szervei által elítélt polgárok ügyében.

A szövetséges köztársaság Legfelsőbb Tanácsa megválasztja a szövetséges köztársaság Legfelsőbb Tanácsának *Elnökségét,* mely a köztársaság Legfelsőbb Tanácsának tartozik beszámolni, megválasztja a Tanácselnökség elnökét, az elnök helyetteseit, megalakítja a *Szövetséges Köztársaság Népbiztosainak Tanácsát* és megválasztja a szövetséges köztársaság *Legfelsőbb Bíróságát.*

A Legfelsőbb Tanács jogait minden részletükben magának az illető szövetséges köztársaságnak alkotmánya határozza meg. A szövetséges köztársaságok Legfelsőbb Tanácsának és Tanácselnökségének a jogai a köztársaság összes állami és gazdasági kérdéseire kiterjednek, kivéve azokat a kérdéseket, melyek *a Szovjetunió alkotmányának értelmében* a SzSzKSz legfelsőbb szervei hatáskörébe tartoznak.

A szövetséges köztársaság Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége »kollégium elnök«. A Legfelsőbb Tanácsköztársaság jogait és összetételét az illető szövetséges köztársaság alkotmánya határozza meg. A Tanácselnökség tagjainak száma a különböző szövetséges köztársaságokban különböző.

2. A SZÖVETSÉGES SZOVJETKÖZTÁRSASÁG NÉPBIZTOSI TANÁCSA

A Szovjetunió alkotmánya értelmében minden szövetséges köztársaságnak megvan a maga *Népbiztosi Tanácsa,* a szövetséges köztársaság legfelsőbb végrehajtó és rendelkező szerve. A Népbiztosok Tanácsát a köztársaság Legfelsőbb Tanácsa választja meg és az a Legfelsőbb Tanácsnak és Legfelsőbb Tanácselnökségnek felelős és tartozik beszámolni.

A szövetséges köztársaság Népbiztosi Tanácsának a SzSzKSz és a szövetséges köztársaság törvényei, valamint a SzSzKSz Népbiztosi Tanácsának határozatai és kormányrendeletei alapján és azok végrehajtásaképpen *határozatokat és kormányrendeleteket* ad ki és ellenőrzi azok végrehajtását. A szövetséges köztársaság Népbiztosi Tanácsának joga van felfüggeszteni az autonóm köztársaságok Népbiztosi Tanácsainak határozatait és kormányrendeleteit és hatályon kívül helyezni a köztársaságokhoz tartozó országrészi, területi és autonóm területi szovjetek végrehajtó bizottságainak döntéseit és szabályrendeleteit. A szövetséges köztársaságok kormányainak jogait részleteikben az illető szövetséges köztársaságok alkotmányai állapítják meg.

A szövetséges köztársaság Népbiztosi Tanácsának összetétele a következő: a szövetséges köztársa-

ság Népbiztosi Tanácsának elnöke, az elnök helyettesei, a köztársaság népbiztosai, a köztársaság állami tervbizottságának elnöke, a művészetügyi intézőség vezetője, az össz-szövetségi népbiztosságok meghatalmazottjai. A szövetséges köztársaságok Népbiztosi Tanácsai mellett intéző szervek működnek, köztük az állami munkatartalék intézősége.

A szövetséges köztársaságok népbiztosságai vagy szövetségi-köztársasági vagy köztársasági népbiztosságok.

A szövetséges köztársaság szövetségi-köztársasági népbiztosságai azokat a népgazdasági és államkormányzati ágakat vezetik, melyek a köztársasági szervek gyakorlati vezetésén kívül még az össz-szövetségi központ vezetését is igénylik. Ugyanazokat a népgazdasági és államkormányzati ágakat vezetik és ugyanolyan elnevezésük van, mint a SzSzKSz szövetségi-köztársasági népbiztosságainak. De ezek a szövetségi-köztársasági népbiztosságok a szövetséges köztársaságok szervei, nem pedig a hasonló elnevezésű központi népbiztosságok szervei és a szövetséges köztársaság Népbiztosi Tanácsának, valamint a SzSzKSz megfelelő szövetségi-köztársasági népbiztosságainak vannak alárendelve.

A köztársasági népbiztosságok a népgazdaság és államkormányzat azon ágait vezetik, melyeknek elsősorban az illető szövetséges köztársaság számára van jelentőségük. A köztársasági népbiztosságok közvetlenül a szövetséges köztársaság Népbiztosi Tanácsának vannak alárendelve.

3. AZ AUTONÓM KÖZTÁRSASÁGOK LEGFELSŐBB ÁLLAMI SZERVEI

Minden autonóm köztársaságnak van saját *alkotmánya.* Ez az alkotmány tekintetbe veszi az illető állam nemzeti sajátosságait és teljes összhangban áll annak a szövetséges köztársaságnak az alkotmányával, melyhez az autonóm köztársaság tartozik. Minden autonóm köztársaságnak megvannak a maga legfelsőbb államhatalmi és államkormányzati szervei. Általában ezek a szervek ugyanúgy vannak felépítve, mint a szövetséges köztársaságok legfelsőbb államhatalmi és államkormányzati szervei.

Az autonóm köztársaság legfelsőbb államhatalmi és egyetlen törvényhozó szerve az autonóm köztársaság *Legfelsőbb Tanácsa.*

Az autonóm köztársaság Legfelsőbb Tanácsa elfogadja az autonóm köztársaság alkotmányát, megállapítja a köztársaság területi beosztását, jóváhagyja a köztársaság népgazdasági tervét és költségvetését, adományozza a köztársaság tiszteletbeli címeit. Az autonóm terület alkotmányát és területi beosztását a szövetséges köztársaság Legfelsőbb Tanácsa hagyja jóvá.

Az autonóm köztársaság Legfelsőbb Tanácsa megválasztja az autonóm köztársaság Legfelsőbb Tanácsának *Elnökségét,* mely a köztársaság Legfelsőbb Tanácsának tartozik beszámolni, megválasztja a Tanácselnökség elnökét, az elnök helyetteseit, megválasztja az *autonóm köztársaság Népbiztosi Tanácsát* és az autonóm köztársaság *Legfelsőbb Bíróságát.*

Az autonóm köztársaság legfelsőbb állami szerveinek összetételét, e legfelsőbb szervek jogait és kötelességeit a megfelelő szövetséges köztársaság alkotmánya és magának az autonóm köztársaságnak alkotmánya állapítja meg.

Az autonóm köztársaságoknak megvannak a maguk *népbiztosságai:* a földmívelésügyi, pénzügyi, kereskedelmi, belügyi, igazságügyi, közegészségügyi, közoktatásügyi, helyi-ipari népbiztosságok, a községi üzemek, a társadalmi gondoskodás népbiztossága. Ezek a népbiztosságok alá vannak rendelve az autonóm köztársaság Népbiztosai Tanácsának és a szövetséges köztársaság megfelelő népbiztosságának.

4. AZ ÁLLAMHATALOM HELYI SZERVEI

Az államkormányzás és gazdasági vezetés céljából minden szövetséges köztársaság bizonyos területekre oszlik, amely területmegoszlást a SzSzKSz alkotmánya megrögzít. A közigazgatási-területi beosztás a helyi viszonyoktól függően a különböző köztársaságokban különböző.

A legtöbb szövetséges köztársaság területekre és ezenkívül kerületekre van felosztva.

Az Ukrán Szövetséges Köztársaság például 23 területre, 746 falusi kerületre és 70 városi kerületre van felosztva.

A legbonyolultabb közigazgatási-területi megoszlása az Oroszországi Szovjetköztársaságnak van. 30 területre, 6 országrészre, 5 országrészen belüli területre, 6 körletre, 2350 falusi kerületre és 263 városi kerületre oszlik. Ezenkívül még odatartozik 6 autonóm terület és 10 nemzeti körlet.

Országrésznek azt a közigazgatási-területi egységet nevezzük, mely autonóm területet foglal magába. Az országrészeken belüli területi felosztást csak az olyan rendkívül nagy országrészeknél alkalmazzák, mint amilyenek a Tengermelléki és a Chabárovszki országrészek.

A SzSzKSz alkotmánya alapján az országrészekben, területeken, a kerületekben az államhatalom szervei a *dolgozók küldöttjeinek helyi szovjetjei* (az alkotmány 94. szakasza). A szovjeteket a polgárok általános, egyenlő és közvetlen választójoga alapján, titkos szavazással választják két évre.

A helyi szovjetek végrehajtó és rendelkező szervei az általuk választott *végrehajtó bizottságok*, melyek az elnökből, annak helyetteseiből, a titkárból és a tagokból állanak. A kisebb helységekben a végrehajtó szerv a falusi szovjet által megválasztott elnök, elnökhelyettes és titkár. A szovjet végrehajtó bizottsága számadással tartozik úgy a szovjetnek, mely megválasztotta, mint a dolgozók küldöttei felsőbbfokú szovjetje végrehajtó szervének.

A szovjetkormány mindig elsőrangú jelentőséget tulajdonított és tulajdonít most is a helyi szovjeteknek, miután a helyi szovjetek az alkotmány 97. szakaszának értelmében »vezetik az alájuk rendelt közigazgatási szervek működését, biztosítják az állami rend védelmét, a törvények megtartását és a polgárok jogainak védelmét, vezetik a helyi gazdasági és kulturális építőmunkát, megállapítják a helyi költségvetést«.

A helyi szovjetek döntenek és *rendelkeznek* azoknak a jogoknak a keretein belül, melyeket a Szovjetunió, a szövetséges és autonóm köztársaságok törvényei biztosítanak számukra.

A helyi szovjetek hozzájárulnak az ország védelmi képességének megszilárdításához, jogukban van a helyi politikai, gazdasági és kulturális építőmunka bármely területén bármely kérdést eldönteni, hatályon kívül helyezni és megváltoztatni az alsóbbfokú szovjetek döntéseit és rendelkezéseit.

A szovjethatalom helyi szervei össze nem tévesztendők az úgynevezett helyi önkormányzati szervekkel. A régi Oroszországban ezeknek a szerveknek nem voltak semmiféle államhatalmi jogai, hanem a központosított államgépezet függvényei voltak.

A Szovjetunióban a dolgozók küldötteinek helyi szovjetjei az államhatalom szervei, annak az új, valóban demokratikus államrendszernek az alkatrészei, melyet a nagy októberi forradalom teremtett.

Ötödik fejezet

A SZOVJETUNIÓ POLGÁRAINAK ALAPJOGAI

A Szovjetunió dolgozóinak nagyarányú vívmányait a legszemléltetőbben megmutatják a SzSzKSz állampolgárainak jogai, melyeket az alkotmány megrögzít.

A SzSzKSz alkotmánya nemcsak hogy nem korlátozza ezeket a jogokat, hanem még arra is rámutat, hogy mi biztosítja azt, hogy a polgárok élhessenek is ezekkel a jogokkal.

1. A MUNKÁRA VALÓ JOG

A szovjetországban, a történelem során először, megvalósult a munkára való jog. Az emberiség legnagyobb álma a földkerekség egy hatodrészén valóra vált. A munkára való jog alaptörvénnyé lett a szovjetek országában és a következő szavakban van megrögzítve az alkotmány 118. szakaszában: »A SzSzKSz polgárainak joguk van munkára, vagyis joguk van arra, hogy biztosított munkát kapjanak a végzett munka mennyiségének és minőségének megfelelő díjazással.«

És tényleg, a Szovjetunióban nincsen munkanélküliség. A munkanélküliséget 1931-ben teljesen és végleg megszüntették. A Szovjetunió dolgozói már meg is feledkeztek arról, hogy mit jelent ez: munkanélküliség.

Ez nem véletlen. A szocialista tervgazdaság kiküszöbölte a válságokat és a munkanélküliséget. A szovjetállam célja a néptömegek jólétének és életszínvonalának állandó emelése. A szovjetállam legfőbb elve: a termelőerőket oly fokig fejleszteni, hogy mindenki képessége szerint dolgozhat és szükséglete szerint részesülhet a társadalmi javakban. Ennek az elvnek a megvalósítására azonban a társadalomnak sokkal gazdagabbnak kell lennie, mint amilyen mostan. Ahhoz, hogy minden tagját minden szükségessel elláthassa, összehasonlíthatatlanul több fémet, gépet, fűtőanyagot, termelőeszközt és használati cikket kell termelnie. A termelés összes ágainak szüntelenül fejlődniök kell. Ehhez pedig arra van szükség, hogy az egész munkaképes lakosság mind egy szálig résztvegyen a nép munkájában. Ilyen körülmények között természetesen szó sem lehet munkanélküliségről. Sőt, ellenkezőleg, a népgazdaságnak állandóan szüksége van új és új munkáskáderekre.

A szovjethatalom egyik legelső dekrétumával bevezette a legrövidebb munkanapot a világon — a 8 órás munkanapot. 10 év mulva pedig, amikor

megnőtt a munka termelékenysége, a munkanapot még egy órával megrövidítette. Bevezette a 7 órás munkanapot és az egészségre ártalmas iparágakban a 6 órás munkanapot.

A munkásosztály növekedése és életszínvonalának emelkedése illusztrálja a legjobban azt, hogy a Szovjetunióban miként valósították meg a munkára való jogot. 1928-ban a Szovjetunióban 11.6 millió volt a munkások és alkalmazottak száma. 1940-ben számuk 30.4 millióra nőtt. 1940-ben 123.7 milliárd rubelt tett ki a munkások és alkalmazottak munkabéralapja, szemben az 1939-ben kifizetett 116.5 milliárddal.

Az iparnak és a népgazdaság többi ágának állandó növekedésével állandóan több és több szakmunkásra van szükség. Tekintettel erre, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége egy rendeletet adott ki »A Szovjetunió állami munkatartalékáról«, melyben megállapítja a külön rendet, melynek alapján szakképzett munkaerőt készítenek elő az ipar, a közlekedés stb. számára. Külön ipariskolákat, vasutas iskolákat, gyári-üzemi iskolákat létesítettek erre a célra. A háborúig a szovjetkormány körülbelül 800.000—1,000.000 14—17 éves serdülő városi és falusi fiút és leányt taníttatott ki ezekben az iskolákban. A tanulók tanításának és ellátásának a költségeit a szovjetállam viseli.

Ennek az intézkedésnek óriási szerepe van az üzemek szakképzett munkaerővel való ellátásában, különösen most, a német-fasizmus elleni nagy honvédelmi háború napjaiban.

Látjuk, hogy a SzSzKSz alkotmánya teljes joggal rögziti meg nemcsak a szovjetpolgárok munkára való jogát, hanem azt is, hogy ez a munkára való jog biztosítva van a Szovjetunió összes polgárai számára.

A Szovjetuniónak minden polgára tudatában van annak, hogy először dolgozik nem a kizsákmányoló, hanem a saját maga, a saját állama, a saját

társadalma javára. Tudja, hogy minél többet ad a társadalomnak, annál többet kap tőle és annál nagyobb jólétben fog élni az egész társadalom.

Mindez tömeges munkahősiességet szül, munkahőstettekre lelkesíti az emberek százait, ezreit, arra, hogy a munkanormájuk két-háromszorosát, sőt tízszeresét is teljesítsék, új, tökéletesebb munkamódszereket fedezzenek fel és a legbonyolultabb műveleteket is gyorsan elsajátítsák, hogy olyan munkát végezzenek, amilyenre a szocialista hazának, különösen a honvédelmi háború napjaiban, szüksége van.

2. A PIHENÉS JOGA

Az alkotmány 119. szakasza így hangzik:

»A SzSzKSz polgárainak joguk van pihenésre.«

A cári Oroszországban napi 14 órát dolgoztak a munkások, sőt még többet is. Végül sok, kemény harc árán rákényszerítették a kormányt, hogy egy törvényt adjon ki, mely a munkanapot 11½ órában állapította meg. Ellenben ugyanez a törvény megengedte a gyárosoknak, hogy minden korlátozás nélkül túlórázásra kényszerítsék a munkásokat. És csak a munkások ellenállása, csak a sztrájkok szabtak határt a vállalkozók kizsákmányoló törekvéseinek.

A szovjetek országában az állam alaptörvénye, a Szovjetunió alkotmánya alapján az összes polgároknak joguk van pihenésre. A törvény korlátozza a munkanapot, megállapítja a pihenőnapokat. A munkások és alkalmazottak minden évben szabadságot kapnak és pihenőházak, klubok, szanatóriumok állnak rendelkezésükre.

A szovjethatalom első lépéseinek egyike az volt, hogy egy 1917 november 11-én kibocsátott dekrétummal bevezette a 8 órás munkanapot, sőt egész sor iparágban még rövidebb munkanapot állapított meg. A Szovjetunióban tilos a női munka a nehéz

és egészségre ártalmas iparágakban és a gyermekmunka egyáltalán meg van tiltva. A nagy októberi forradalom 10 éves évfordulója alkalmával, 1927-ben, a SzSzKSz szovjetjeinek Központi Végrehajtó Bizottsága rendeletet adott ki, melynek alapján a munkanapot 7 órában állapította meg, a munkabér csökkentése nélkül és a bányákban, az éjjeli és egészségre nézve különösen ártalmas munkánál, a szellemi munkánál és a hivatalokban, a serdülő ifjúságnál (16—18 évig) 6 órában. Ezután bevezették az ötnapos munkahetet, minden hatodik nap pihenőnappal.

A heti pihenőnapon kívül a munkásoknak és alkalmazottaknak évente nem kevesebb, mint 12 napos szabadságra van joguk, a serdülő ifjúságnak pedig nem kevesebb, mint 24 napos szabadság jár.

Azok a munkások, akik ártalmas és nehéz munkaágakban dolgoznak, 24 munkanap szabadságot kapnak. Ezenkívül a szellemi munkásoknak és az állami és közigazgatási apparátus munkatársainak számos kategóriája szintén ugyanilyen szabadságot élvez.

A kolhozokban a munkanap tartamát és pihenőnapot a kolhoztagok közgyűlése határozza meg (a mezőgazdasági artel alapszabályzatának 20. szakasza). Általában a kolhozparasztok munkanapja jóval rövidebb, mint a régi magángazdaságokban dolgozó parasztok munkanapja.

A Szovjetunióban a dolgozók pihenésre való jogát nemcsak az biztosítja, hogy rövidebb a munkanap és hosszabb a pihenésre szánt idő, hanem azok az anyagi és kulturális előfeltételek is, melyeket az állam megteremt, hogy minden vonalon biztosítsa a dolgozók pihenését.

A dolgozók gyógyítása és egészségük megóvása céljából az állam és a szakszervezetek a külön pihenőházak és szanatóriumok széles hálózatát létesítették a tengerparton, a parkokban, az erdőkben.

A szanatóriumok számára a legtöbb esetben új épületeket emeltek. A gyönyörű épületek a legújabb technika alapján vannak felszerelve és a legmodernebb gyógykezelést biztosítják a dolgozóknak. A pihenőházak rendszerint park- és erdőövezte villák, ahol a dolgozót ellátják mindennel, amire csak szüksége van, hogy szabadságát gondtalanul eltöltse. Az ellátáson kívül gondoskodnak arról, hogy idejét kellemesen töltse, szórakozzon, sportoljon. Ilyen körülmények között a dolgozók kipihenik és kigyógyítják magukat és fokozott munkabírással, életvidáman, frissen térnek vissza a munkára.

1940-ben csak a Szovjetunió gyógyintézményeiben 540.000 munkás és alkalmazott kapott gyógykezelést és pihent. A kéthetes pihenőházakban 2,400.000 ember, az egynapos pihenőházakban 1,600.000 ember pihent. Emellett 900 millió rubel értékben adtak ki ingyenes utalványokat a pihenőházakba.

A munkások, kezdve a fiatalokon és végezve az öregeken, szívesen töltik szabad idejüket a klubban. Majdnem mindegyik üzemnek megvan a maga klubja, ahol a munkások kedvük szerint pihenhetnek és szórakozhatnak. A klubokban rendszeresen tartanak előadásokat, van mozi, van könyvtár. A munkásifjúság különböző színjátszó, zenei, irodalmi és sporttanfolyamokban fejleszti tehetségét és szórakozik.

A nagyüzemekben, például a moszkvai Sztálingyárban, kultúrpaloták vannak.

A Szovjetuniónak majdnem mindegyik körzeti központjában vannak kultúrházak, ahol a körzeti kolhozparasztok és dolgozók szabad idejüket töltik. Még a legkisebb helységben is van vörös sarok vagy olvasóház, a kultúrpihenés alapja a faluban.

A testgyakorlat és a sport fejlesztésére 1940-ben 130 millió rubelt, a turisztika és alpinizmus fejlesztésére több mint 45 millió rubelt adott az állam. A tornaegyesületek rendelkezésére 4000 sporttelep és futballpálya, 45.000 kézilabdapálya, 6000 síállomás és 1200 tenniszpálya állt.

1941 elején a Szovjetunióban 885 színház volt, míg a forradalom előtt csak 153 színház volt Oroszországban, 1939-ben a Szovjetunióban 90 cirkusz, 794 múzeum, 103.700 klubintézmény és körülbelül 31.000 mozi volt.

Mindez mutatja, hogy a Szovjetunió polgárai számára szilárdan, minden vonalon biztosítva van a pihenés joga.

A sztálini alkotmány 119. szakaszában meg van rögzítve a munkaidő 7 órára való leszállítása a munkások túlnyomó többsége számára és a munkások és alkalmazottak részére megállapított évenkénti fizetéses szabadság.

Amikor a fasiszta Németország Nyugat-Európában megkezdte a háborút és az összes államok óriási mértékben növelték a hadianyag- és lőszertermelést, a Szovjetúnió — hogy ne érjék váratlanul az események — kénytelen volt sürgős rendszabályokat hozni.

A Szovjetunió szakszervezeteinek Központi Tanácsa, számos szakszervezet kezdeményezésére, azzal a kívánsággal fordult a kormányhoz, hogy a szén, kőolaj, repülőgép, tank, ágyú, lőszer, mozdony, vasuti kocsi, automobil stb. termelés növelésére, meghosszabbított munkanapot vezessen be és csökkentse a pihenőnapok számát. 1940 július 26-án a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége rendeletet adott ki, melynek alapján a munkások és alkalmazottak munkanapját meghosszabbították 8 órára, a bányákban és éjszakai munkán dolgozók számára pedig bevezették a 7 órás munkanapot. Az ötnapos munkahetet hatnaposra változtatták, úgy, hogy a pihenő nap minden hetedik napra esik. A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsa megerősítette ezt a rendeletet.

Miután Németország rátört a Szovjetunióra, a SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége határozatot hozott, mely a háború szükségleteinek kielégítésével kapcsolatos termelési feladatok teljesítése céljából jogot adott az üzemek igazgatóinak arra,

hogy a SzSzKSz Népbiztosi Tanácsának engedélyével 1-től 3 óráig terjedő kötelező túlórázást állapítsanak meg (1941 júl. 25-i rendelet). A túlórákat másfélszeresen fizetik. Ez a rendelet eltörölte a kéthetes szabadságot és azt pénzbeli kompenzációval helyettesítette.

A szovjetmunkások és kolhozparasztok nem sajnálják a fáradságot és hajlandók dolgozni annyit, amennyit csak kell, hogy minél hamarább szétverjék és megsemmisítsék a gyűlölt ellenséget.

Tudják, hogy az a tény, hogy a honvédelmi háború alatt csökkentették a pihenés idejét, nem érinti az ország alaptörvényét, az alkotmányt, hogy ezek ideiglenes intézkedések és a háború győzelmes befejezése után a szovjetkormány folytatni fogja azt a politikáját, melynek célja a munkanap további csökkentése és a szovjetpolgárok életkörülményeinek megjavítása.

3. A SZSZKSZ POLGÁRAINAK JOGA BIZTOSÍTOTT ANYAGI ELLÁTÁSRA AGGKORUKRA, VALAMINT BETEGSÉG ÉS MUNKAKÉPTELENSÉG ESETÉN

Az alkotmány 120. szakasza így hangzik:

»A SzSzKSz polgárainak joguk van biztosított anyagi ellátásra aggkorukra, valamint betegség és munkaképtelenség esetén.«

A cári Oroszországban a munkásoknak nem voltak ilyen jogaik és nem is lehettek. Betegség, vagy baleset esetén a munkáltató egyszerűen kitette őket az utcára. A munkások öreg korukban, vagy munkaképtelenség esetén nem kaptak nyugdíjat, koldusbotra jutottak.

Nem volt jobb a parasztok helyzete sem a cári Oroszországban. Állandó reszketésben éltek, hogy mit hoz a holnap. Rossz volt a termés, tűzvész ütött ki, elhullott a jószág, betegség, baleset érte a parasztot, besorozták — és a paraszti gazdaság összeomlott. Öregkorában a paraszt a család terhére volt. Szemére is vetették: »A többi szája elől eszed a kenyeret, ideje már, öreg, meghalnod.«

Másként áll a dolog a Szovjetunióban. Először is elesik a munkanélküliség esetére való biztosítás kérdése, mert a Szovjetunióban már régen és végleg megszűnt a munkanélküliség. A munkások és alkalmazottak anyagi ellátását öregség, betegség és munkaképtelenség esetén a *szovjetállam vállalja.*

A dolgozók anyagi segélyezésére való jogát biztosítja — mint ahogy azt a SzSzKSz alkotmányának 120. szakasza kinyilatkoztatja — »a munkások és alkalmazottak államköltségen való társadalmi biztosításának széleskörű kifejlesztése, a dolgozóknak nyujtott ingyenes segély és a gyógyhelyeknek a dolgozók rendelkezésére bocsátott széles hálózata«.

A szovjetállam aggkori nyugdíjat folyósít azoknak a férfiaknak, akik betöltötték 60. életévüket és legalább 25 évet dolgoztak a termelésben és azoknak a nőknek, akik betöltötték 55. életévüket és legalább 20 évet dolgoztak. Némely munkáskategóriánál a kívánt korhatár öt évvel alacsonyabb, a munkában töltött kötelező idő pedig csak 20 év.

Az akkori nyugdíjat, a nyugdíjas régebbi munkabérének 50—60 százalékát, a dolgozók egész életük tartamára kapják, függetlenül munkaképességüktől. A nyugdíj nem fosztja meg a nyugdíjast a munkához való jogtól. A családfenntartó halála esetén nyugdíjat kapnak, a család munkaképtelen és kiskorú tagjai. Azoknak, akik különös érdemeket szereztek a társadalommal és az állammal szemben, a szovjetkormány magasabb, személyi nyugdíjat ad.

A munkások és alkalmazottak, akik a termelésben ért baleset vagy foglalkozásából eredő megbetegedés folytán végleg elvesztették munkaképességüket, az államtól, függetlenül munkában töltött

idejüktől, teljes fizetésüknek megfelelő nyugdíjat kapnak. Ha a dolgozó egyéb oknál fogva, vesztette el munkaképességét, a nyugdíj nem kevesebb, mint fizetésének kétharmada. Ezekben az esetekben a nyugdíjazáshoz egy bizonyos munkában töltött időre van szükség.

Ideiglenes munkaképtelenség esetén a szovjetállam a kereset 50—100 százalékát kitevő segélyt folyósít. Segélyre van joguk az olyan személyeknek is, akik engedélyt kaptak arra, hogy beteg családtagjaik ápolására egy bizonyos ideig távolmaradjanak a munkától.

1939-ben a társadalombiztosító költségvetés öszszes kiadási tételeinek összege 7 milliárd és 485 millió rubel volt, 1940-ben pedig 8 milliárd 779 millió rubel. 1940-ben egyedül az ideiglenesen munkaképtelenek segélyezésére fordított összeg 2 milliárd 143 millió rubelre rúgott.

A kolhózparasztok öreg korukban, betegség és munkaképességük elvesztése esetén saját kolhozuktól kapnak anyagi ellátást, a mezőgazdasági artel szervezeti szabályzata alapján. A kolhozgyűlésen megállapítják a munkaképtelenek, öregek, munkaképességüket ideiglenesen elveszített kolhoztagok segélyalapját.

A dolgozóknak nyujtott anyagi segély nem szorítkozik a nyugdíjakra. Ezt az anyagi segélyt az ingyenes orvosi segély és a gyógyhelyek széles hálózata is biztosítja, mint ahogy ezt az alkotmány 120. szakasza megállapítja.

A Szovjetunióban mindenfajta orvosi segélyt — az ambulatóriumokban, a poliklinikákon, a gyógyhelyeken, a kórházakban és odahaza — az összes polgároknak *ingyen* nyujtják a közegészségügy állami intézményei.

Abból az összegből, melyet a cári kormány a központi kormányzóságokban évente közegészségügyre fordított, 78 kopek esett egy-egy lakosra. Az

Oroszországi Szocialista Szövetséges Szovjetköztársaságban pedig a háború előtt átlagban 62 rubel, 59 kopeket költöttek egy-egy lakosra.

A külföldit, aki meglátogatja a Szovjetuniót, különösen bámulatbaejti az ingyenes orvosi gyógykezelés. Egy amerikai turistanőn műtétet hajtottak végre egy szovjetkórházban és természetesen nem számítottak fel érte egy kopeket sem. Ennek a híre, mint valami rendkívüli esemény, bejárta az összes amerikai ujságokat. De a szovjetpolgár számára az ingyenes orvosi segély törvény, mely a nép mindennapi életében megszokottá vált.

A cári Oroszországban a munkások és parasztok még csak nem is álmodtak szanatóriumokról és pihenőházakról. A Szovjetunióban a szanatóriumi és gyógyhelyi ágyak száma 1939-ben 230.000 volt (nem számítva a pihenőházakat) és mintegy másfélmillió felnőttet és gyereket szolgáltak ki.

A szovjethatalom óriási munkát végez az öregek és betegek szanatóriumokban és gyógyhelyeken való kezelése terén. 1937-ben egyedül az Oroszországi Szocialista Szövetséges Szovjetköztársaságban 20 millió rubelt fordítottak erre a célra. Szanatóriumokba és pihenőházakba való utalványokra körülbelül 1,200.000 rubelt költöttek.

A munkaképtelenek otthonai, szanatóriumai és az öregek és munképtelenek számára kijelölt pihenőházak gyönyörű épületekben vannak, minden szükséges gyógykezelést meg tudnak adni, van külön gazdaságuk. Ennek köszönhető, hogy az öregek és munkaképtelenek százai és ezrei nyugodtan és jól élik le öreg napjaikat.

Nézzünk egy példát. Moszkva alatt, gróf Seremetyev volt birtoka ma szanatórium, mely Mária Iljinicsna Uljánova nevét viseli. A kastély 38 szobájában száz ágy áll a betegek és pihenésre szorulók rendelkezésére. A szanatóriumban van elektromos kezelés, vízgyógyászati berendezés, fogászati rendelő, laboratórium stb. Kéthektáros gyönyörű

park övezi, hozzátartozik egy nyolchektáros gyümölcsöskert, egy nagy gazdaság; új villanyerőmű van épülőben.

Szocsiban *évente* körülbelül 1500 rokkantat befogadó szanatóriumot építettek. Kiszlovodszkban ugyancsak évente 220 rokkant számára építettek pihenőházat, Jaltában 750 rokkant számára stb.

Még sok ilyen példát lehetne felsorolni. Mind azt mutatják, hogy a szovjethatalom valóban gondját viseli a népnek.

4. A MŰVELŐDÉSRE VALÓ JOG

»A SzSzKSz polgárainak joguk van művelődésre« — mondja a szovjetalkotmány 121. szakasza.

A régi Oroszországban a művelődés a földbirtokosok, kapitalisták, hivatalnokok, kereskedők, a papság gyermekeinek kiváltsága volt. A dolgozók nem tanulhattak, mert a tanuláshoz pénz kellett és honnan is vette volna azt a pénzt a munkás vagy a paraszt?

A lakosság műveltségi színvonala ennélfogva igen alacsony volt. A cári Oroszországban csak a lakosság 24 százaléka volt írástudó. A női lakosságnak pedig csak 12.4 százaléka. Sok kis nemzetiség egyáltalán nem ismerte a nyomtatott betűt és még csak ábécéje sem volt.

Egészen más a helyzet a Szovjetunióban. Az összes iskolaköteles kort elért gyerekek elemi iskolai oktatásban részesülnek. A tanítás az illető nép anyanyelvén folyik. Az 1939—1940-es iskolaévben az elemi- és középiskolákban 32.1 millió gyerek tanult Ugyanebben az évben hatmillió felnőtt látogatta a különböző felnőttek számára berendezett iskolákat, tanfolyamokat. A Szovjetunióban 82 nyelven jelennek meg könyvek és 59 nyelven ujságok.

1939—1940-ben a Szovjetunió 750 felsőbb tanintézeteiben 620.000 diák tanult (a régi Oroszországban 91 felsőbb tanintézet volt, 112.000 hallgatóval). A Szovjetunió a világon az első helyet

foglalja el, ami az általános műveltséget adó és felsőbb iskolák tanulóinak számát illeti. A felsőbb szovjet-tanintézetekben 1939—1940-ben százezerrel több volt a hallgatók száma, mint Európa 22 országában együttvéve, beleértve Angliát, Franciaországot és más nagy államokat.

A szovjetek országában az elemi hétosztályos középfokú oktatás teljesen *ingyenes*. A középiskola utolsó három osztályában, a szakiskolákban és az egyetemeken a kiadások nagyrészét szintén az állam viseli, egy részt azonban maguk a polgárok tartoznak fizetni. A költségek nem nagyok, évente 150—200 rubel a középiskolákban és 3—400 rubel az egyetemeken. A felsőbb tanintézetekben ez 8—10 százalékát teszi ki annak az összegnek, melybe egy tanuló taníttatása kerül.

A Szovjetunióban kötelező az elemi iskola elvégzése. Az üzemekben, a szovhozokban, a kolhozokban, a traktor- és gépállomásokon ingyenes termelési (ipari és agronomiai) tanfolyamokat szerveztek.

Az ipar- és vasutasiskolákban és a gyári-üzemi iskolákban, a szovjetállam, mint már mondottuk, nemcsak magára vállalja a tanítással járó kiadásokat, hanem teljes egészében ellátja és ruházza is a tanulókat. 1940—1941-ben a szovjetállam körülbelül 5 milliárd rubelt költött erre a célra.

A felső tanintézetek és technikumok jelesen tanuló hallgatóinak a szovjetállam *ösztöndíjat* ad. Azok a diákok, akik sebesülés vagy betegség után a Vörös Hadseregből visszatérnek az egyetemre, szintén kapnak ösztöndíjat, függetlenül az osztályzattól.

Igy biztosítja a szovjetek országa az összes polgárok művelődésre való jogát.

5. A NŐK EGYENJOGUSÁGA

A szovjetalkotmány 122. szakasza így hangzik:

»A nő a SzSzKSz-ben egyenlő jogú a férfival, a gazdasági, állami, kulturális, társadalmi és politikai élet minden terén.«

Milyen volt a nő helyzete a cári Oroszországban?

A cári Oroszországban az egész nép el volt nyomva, de a dolgozó nők kettős elnyomás alatt nyögtek. Dolgoztak a gyárban és a földeken, elvégezték a háztartási munkát, ellátták a gyerekeket. A gyárakban és az üzemekben a nőket még jobban kizsákmányolták, mint a férfiakat. Semilyen törvény nem védte őket.

A nők nemcsak az Állami Dumába való választói jogtól voltak megfosztva, hanem még a helyi önkormányzati szervek választásaiban sem vehettek részt. A férjes nő a cári törvény szerint a férj rabszolgájává süllyedt.

A szovjethatalom azonnal kinyilatkoztatta a nő és a férfi *teljes jogegyenlőségét*, kinyilatkoztatta azt, hogy a nőnek egyenlő jogai vannak a férfival a munkában, a munka fizetésében, a társadalmi biztosításban, a művelődésben, a politikai és társadalmi életben. Ugyanakkor a szovjethatalom legelejétől fogva megtett mindent, hogy a nők jogegyenlőségét a valóságban, az életben is keresztülvigye. E célból mindent elkövetett, hogy felszabadítsa a nőket a házi rabság alól. A nehéz és egészségre ártalmas üzemekben meg van tiltva a női munka. Az állami üzemekben és hivatalokban a nő a szülés előtt 35 nap, a szülés után pedig 28 nap fizetéses szabadságot élvez. Joga van külön járulékra a gyermek táplálására és szükségleti cikkeinek megvásárlására. Ingyenes szülőházak, női és gyermekkonzultációk, bölcsődék állnak az anyák rendelkezésére.

A kolhozok a nőt egy hónappal a szülés előtt felszabadítják a munka alól és csak egy hónappal a szülés után kötelezik munkára. Terhességi és szülési szabadsága alatt a kolhozparasztasszony megkapja átlagos keresetének a felét. A helyzet illusztrálására nézzük az utolsó háború előtti 1939-es évet:

1939-ben a terhes nők és az anyák és csecsemők üdülőházai 72.000 nőt fogadtak be. 700.000-nél több gyereket láttak el a bölcsődék. A női és gyermek orvosi tanácsadók száma 5300 volt (a cári Oroszországban: 9). Az anya- és csecsemővédelem konzultációin mintegy 50 millió anya részesült orvosi tanácsban. Több mint 5 millió gyerek járt ovodákba és gyermekkertekbe. Több mint egy milliárd rubelt fizetett ki az állam a sokgyerekes anyáknak.

Az állam betegsegélyezés formájában több mint 800 milliót költött az újszülöttek ápolására, a csecsemők táplálására, a szülésekre, a terhes asszonyokra. Ezenkívül egyedül a szakszervezetek százezreket fordítottak ifjúsági táborokra, gyermekszanatóriumokra és az iskolaköteles kort még el nem ért gyermekek ellátására. Étkezdék, vendéglők és egyéb effajta intézmények az ország egész területén leveszik a nő válláról a háztartás terheit.

Nincs mit csodálkozni tehát azon, hogy ilyen körülmények között a nő számára széles lehetőségek nyíltak a termelés, a művelődés, a társadalmi élet, az ország kormányzásában való részvétel terén.

A háború előtt a nagyiparban dolgozó munkásoknak mintegy 40 százaléka volt nő (most sokkal több nő dolgozik a nagyiparban). Némely iparágban a nők óriási többségben vannak. A közoktatásügynél dolgozóknak több mint a fele, a közegészségügynél dolgozóknak majdnem háromnegyede nő. A nők nagy százalékban dolgoznak olyan iparágakban is, melyek nagy szakképzettséget követelnek és azelőtt kizárólag férfi-szakmáknak számítottak: vasöntők, szerszámlakatosok, marógépkezelők, stb.

A kolhozokban a nők nem maradnak a férfiak mögött. A kolhozelnökök, kolhozvezetőségi tagok, állattenyésztő telepek vezetői, brigádvezetők között sok nőt találunk. A háború előtt például a kolhozok vezetőségi tagjainak 20 százaléka volt a nő.

A nők az állami életben is jelentős mértékben résztvesznek. A SzSzKSz Legfelsőbb Tanácsának tagjai között 189 nő van. Százával választották nőket a szövetséges és autonóm köztársaságok Legfelsőbb Tanácsaiba, tízezrével a helyi szovjetekbe.

A szovjetország nője megmutatta a gyakorlatban, hogy milyen hatalmas erővé válik, ha egyenjogú a férfival, ha ledobta rabláncait és a társadalom többi tagjaival együtt résztvesz a közéletben és az alkotó munkában.

Ezt bebizonyította a nagy honvédelmi háború. A nők milliói a munkapadhoz álltak és felváltották hadbavonuló férjeiket, fiaikat, fivéreiket. Erélyesen és önfeláldozóan végzik a legnehezebb férfimunkát és a hősiesség csodáit művelik, hogy minden szükségessel ellássák a frontot. A szovjetország asszonya lángolóan szereti hazáját, mely neki és gyermekeinek egyenjogúságot, szabadságot és boldogságot adott. És semmi áldozattól sem riad vissza, hogy megőrizze a nagy vívmányokat, melyeket el akar tőle venni az álnok és kegyetlen hitlerizmus.

6. A SZOVJETUNIÓ POLGÁRAINAK EGYENJOGÚSÁGA NEMZETISÉGRE ÉS FAJRA VALÓ TEKINTET NÉLKÜL.

A SzSzKSz minden polgára kivétel nélkül élvezi mindazokat a jogokat, melyeket az alkotmány megrögzített. Az alkotmány 123. szakasza így hangzik:

»A SzSzKSz minden polgára kivétel nélkül nemzetiségre és fajra való tekintet nélkül, a gazdasági, állami, kulturális, társadalmi és politikai élet minden terén, megingathatatlan törvény.

A polgárok jogainak bármilyen közvetlen vagy közvetett korlátozását, vagy viszont a polgároknak közvetlen vagy közvetett előnyökben való részesítését faji és nemzeti hovatartozásuk alapján, valamint a faji vagy nemzeti felsőbbrendűség vagy gyűlölet és lenézés bárminő hirdetését törvény bünteti.«

A cári Oroszországban az orosz nemzet kormánya és uralkodó osztályai szörnyű nemzeti elnyomásban tartották az orosz birodalom többi népeit. A nemorosz nemzetiségeknek egyáltalán nem voltak politikai jogaik. Gazdasági tekintetben kegyetlenül kizsákmányolták őket és nem adták meg nekik a lehetőséget kultúrájuk fejlesztésére. Hogy pedig figyelmüket valódi elnyomójukról eltereljék, a cári kormány egymásra uszította a népeket; az oroszokat a zsidókra, az örményeket a tatárokra. Külön bandákat létesített pogrom-célokra. A zsidó pogromok, az örmény-tatár mészárlások ennek a politikának voltak egyenes következményei.

Mennyi mélységes humanizmus és igazságosság van a sztálini alkotmány 123. szakaszának minden sorában, ahol meg van írva, hogy a jogoknak még közvetett korlátozását, hogy még a közvetett előnyökben való részesítést faji és nemzei hovatartozóság alapján is törvény bünteti, hogy a faji és nemzeti felsőbbrendűség vagy akár lenézés bárminő megnyilvánulását a más nemzetiségekkel szemben *törvény bünteti*.

A szovjetek országában felvirágzott a sok nemzet és nemzetiség élete. Anyagi jólétük, kulturális színvonaluk még sohasem látott magaslatra emelkedett.

Az összes szovjetköztársaságoknak megvannak a maguk felsőbb tanintézetei. Az azelőtt elmaradt népek megteremtették a saját értelmiségüket. Az orosz tudósok mellett közismertté váltak a különböző nemzetiségű tudósok nevei, akik a legkülönbözőbb felfedezésekkel és tudományos kutatásokkal gazdagították a tudományt és a technikát. Mindenki ismeri például a Tudományos Akadémia tagjainak, Orbelinak és Dzsavahasvillinek, Culukidze sebészprofesszornak, stb. nevét. Az ország legjobb zeneszerzői között szerepel Chacsaturján és Muraveli, festőművészei között Zarján.

A nemzeti köztársaságok és területek kultúrájának felvirágzásával a Szovjetunióban még sohasem látott magaslatot ért el a nemzeti művészet. A különböző nemzetiségek művészetének fejlődése az

egész szovjetnép ügye. A különböző népek legjobb irodalmi termékeit lefordítják oroszra és a Szovjetunió népeinek többi nyelvére. Moszkvában minden évben megtartják a nemzeti művészet heteit és ezekben a napokban a különböző népek bemutatják operáikat, ballettjeiket, nemzeti művészetüket. A nemzeti művészet hetei az egész nép ünnepe a Szovjetunióban.

A kölcsönös bizalmatlanságnak Oroszország különböző népei között nyoma sincsen. Testvéri barátság és együttműködés váltotta azt fel.

Az alkotmány 123. szakasza megszilárdítja a szovjetállam egyik alappillérét, a Szovjetunió népeinek egyenjogúságát és barátságát. Ez a szakasz tanujele annak, hogy a szovjetnépek engesztelhetetlenül gyűlölnek minden nemzeti és faji elnyomást.

7. A LELKIISMERETI SZABADSÁG

A SzSzKSz alkotmányának 124. szakasza így hangzik:

»A polgárok lelkiismereti szabadságának biztosítása céljából az egyház a SzSzKSz-ban el van választva az államtól és az iskola az egyháztól. A vallás gyakorlási szabadsága és a vallásellenes propaganda szabadsága minden polgár elismert joga.«

Oroszországban sokféle vallás volt: keresztények (pravoszlávok, katolikusok, protestánsok), muzulmánok, zsidók, buddhisták, pogányok stb. E vallások között a cárizmus alatt az »első és uralkodó vallás« a keresztény vallás, az »első és uralkodó« egyház pedig a pravoszláv egyház volt. Az államhatalom pártfogolta és anyagilag közvetlenül támogatta a pravoszláv egyházat. Az összes állami- és magániskolákban a pravoszláv vallás tanítása kötelező volt. Külön állami iskolákban képezték ki a pravoszláv papság kádereit.

A szovjethatalom a lelkiismereti szabadságról szóló dekrétumot, melyet Lenin írt alá, 1918 február

3-án tette közzé. Ez a dekrétum megtiltotta, hogy bármiféle vallásfelekezet bármilyen kiváltságokban részesüljön és kihirdette, hogy az állam és az iskola el van választva az egyháztól. Az anyakönyv vezetését átadták a polgári hatóságoknak. Az egyházi szertartásokra szolgáló épületeket és eszközöket átengedték az egyház ingyenes használatába.

A szovjethatalom a nép felvilágosításának érdekében választotta el az iskolát az egyháztól. A lelkiismereti szabadság érdekei megkövetelték, hogy az egyházat elválasszák az államtól. És valóban: lehet-e szó lelkiismereti szabadságról olyan körülmények között, amikor az egyik vallásnak kiváltságos helyzete van a másikkal szemben, amikor az, hogy valaki nem hisz istenben, bűnnek számít és törvény által büntettetik, amikor erőszakkal kényszerítik az embereket, hogy a vallásos szertartásokban résztvegyenek.

Az 1918 február 3-i dekrétum világosan és egyszerűen kifejezi, hogy mit jelent a lelkiismereti szabadság. »Minden polgárnak joga van bármilyen valláshoz tartozni, vagy pedig semilyen valláshoz sem tartozni.«

A szovjethatalom egyetlen vallást sem üldöz. A SzSzKSz-ben a papság és a hívők ugyanazokat a jogokat élvezik, mint a többi polgár. A szovjethatalom a vallásellenes propaganda szabadságát is elismeri. A szovjethatalom az összes polgárokat egyesíti maga körül, függetlenül faji, nemzeti és vallási hovatartozásuktól.

A szovjethatalom a tényleges lelkiismereti szabadságot vezette be a Szovjetunióban. A szovjethatalmat minden felekezet papsága támogatja. Ezt bizonyítja a következő tény: Még aznap, amikor a fasiszta Németország a Szovjetuniót megtámadta, a pravoszláv egyház feje, Szergej metropolita, felhívással fordult a hívőkhöz, felszólította őket, hogy támogassák a szovjethatalmat, segítsék a Vörös Hadsereget a német-fasiszta területrablók elleni harcában. Ugyanígy járt el a muzulmán, a zsidó és

más felekezetek papsága is. A háború alatt a vallásfelekezetek saját kebelükben gyüjtést rendeztek a Vörös Hadsereg számára. Amikor a Vörös Hadsereg győzelmeivel kapcsolatban az egész országot elöntötte a patriotizmus hulláma, a vallásos lakosság és személyesen a papság egyes képviselői a szovjetkormányhoz és a Vörös Hadsereg vezéréhez, Sztálinhoz fordultak és nagy összegeket áldoztak a Vörös Hadsereg véderői javára.

8. A SZOVJETPOLGÁROK POLITIKAI JOGAI

A SzSzKSz alkotmánya politikai jogokat és szabadságjogokat ad a szovjetpolgároknak. Az alkotmány 125—128. szakaszai biztosítják a polgárok számára a szólásszabadságot, a sajtószabadságot, a gyülekezési szabadságot, az utcai felvonulások és tüntetések szabadságát, a különböző társadalmi szervezetekben való egyesülés jogát, a személy és a lakás sérthetetlenségét és a levéltitok védelmét.

A SzSzKSz menedékjogot nyujt azoknak a külföldi állampolgároknak, akiket a dolgozók érdekeinek védelméért, vagy tudományos tevékenységükért, vagy pedig a nemzeti felszabadulásért folytatott harcukért üldöznek (az alkotmány 129. szakasza).

A politikai jogokat nemcsak törvény biztosítja, hanem a szovjetpolgároknak meg is van minden lehetőségük arra, hogy ezeket a jogokat a valóságban gyakorolják. Az alkotmány 125. szakasza így hangzik:

»Az állampolgárok e jogait az biztosítja, hogy a nyomdák, a papírkészletek, a középületek, az utcák, a posta, a telefon, a távíró, a rádió és egyéb e jogok érvényesítéséhez szükséges anyagi feltételek a dolgozók és szervezeteik rendelkezésére állanak.«

A szovjetdemokrácia egyik legfőbb sajátossága az, hogy nemcsak megadja a legteljesebb politikai jogokat és szabadságjogokat a Szovjetunió polgárainak, hanem megteremti azokat az anyagi feltételeket is, melyek a jogok és szabadságjogok gyakorlására szükségesek.

A Szovjetunióban a szabadság nem szóbeszéd, nem frázis, hanem valóság. A munkások és parasztok szakszervezetekben vannak szervezve, a parasztok a mezőgazdasági artelekben egyesülnek. A különböző társadalmi szervezetek — a szakszervezetek, a szövetkezetek, a kommunista párt, az ifjusági szövetség, a honvédelmi szervezetek, a sportszervezetek, kultúregyesületek, tudományos egyesületek millió és millió embert egyesítenek. E szervezetek mindegyike szabad, aktív életet él. A szovjetrendszer megad nekik minden lehetőséget, hogy fejlődjenek és felvirágozzanak, megad nekik minden jogot, többek közt azt a jogot is, hogy saját jelöltjeiket állítsák fel a SzSzKSz legfelsőbb államhatalmi szerveibe való választásoknál. A Szovjetunióban ilyen szabadon, széles mederben lüktet a társadalmi élet.

Hatodik fejezet

A SZOVJETUNIÓ POLGÁRAINAK ALAPVETŐ KÖTELESSÉGEI

1. MEGTARTANI A SZOVJETALKOTMÁNYT

A SzSzKSz alkotmánya megadja a Szovjetunió polgárainak a legszélesebbkörű jogokat. Ugyanakkor bizonyos kötelezettségeket is ró a szovjetpolgárokra.

Az alkotmány 130. szakasza hangsúlyozza, hogy a SzSzKSz minden polgára köteles megtartani a *Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségének alkotmányát és teljesíteni a törvényeket.*

Ennek a követelésnek különös értelme és jelentősége van a szovjetállam körülményei között.

A szovjetalkotmány és a Szovjetunió törvényei teljesen és pontosan kifejezik a szovjetnép akaratát, mely a nép legdemokratikusabb alapon választott legfelsőbb szerveinek határozataiban van meg-

rögzítve. A szovjetdemokráciában nem lehet semmiféle eltérés vagy ellentmondás az állam érdeke és a nép érdeke között. Ezek az érdekek egybeesnek, egységesek és elválaszthatatlanok egymástól.

Ez az alapja a szovjetalkotmány erejének és megdönthetetlenségének, ez a záloga a szovjetrend további sikeres fejlődésének.

2. MEGŐRIZNI A MUNKAFEGYELMET

Az alkotmány arra kötelezi a Szovjetunió minden polgárát, hogy megőrizze a *munkafegyelmet* (130. szakasz.)

A történelem során a munka megszervezésének különböző formái váltották fel egymást. A rabszolga és a feudális társadalomban például közvetlen fizikai kényszerrel (botozással, vesszőztetéssel stb.) bírták a munkásokat arra, hogy betartsák a munkafegyelmet. Ide akarják visszavinni az emberiséget a rabszolgarendszer visszaállítói, a német-fasiszták. Más országokban a büntetés, az elbocsátás veszélye kényszeríti a munkást a fegyelem megőrzésére.

Egészen másként áll a dolog a szovjettársadalomban. A szovjetpolgárok csak a saját javukra, társadalmuk és államuk javára dolgoznak. A szovjetdemokráciában a munkafegyelem alapja elsősorban és főképpen maguknak a dolgozóknak szabad, öntudatos fegyelme.

A szovjetdemokráciában a munka tiszteletben áll. Az alkotmány 12. szakasza így hangzik:

»A munka a SzSzKSz-ben minden munkaképes polgárnak kötelessége és becsületbeli ügye...«

Azok a polgárok, akik kitüntették magukat a munka terén — legyenek azok egyszerű földmívesek, gyári munkások, pásztorok, cipészek, vagy pedig tudósok, mérnökök stb. — országszerte ismert emberekké válnak, érdemrendekkel tüntetik ki őket.

Ez a viszony a munkához megteremtette a Szovjetunióban a dolgozók közötti *szocialista verseny*

talaját. Versenyeznek egymással a szovjet intézmények egyes dolgozói, versenyeznek egész műhelyek, gyárak, egész területek. Különösen kifejlődött a verseny a német-fasizmus ellen való honvédelmi háború idején. Az országos szocialista versenyben, melynek célja a szovjetkormány termelési megbízásainak minél gyorsabb és jobb teljesítése, résztvesznek az ország összes ipari és mezőgazdasági üzemei. A megbízásokat rendszerint sikeresen teljesítik és túlteljesítik. Mindegyik üzemben tizével, százával, ezrével vannak olyan haladó munkások, sztachánovisták, akik két-háromszorosára, sőt tízszeresére is teljesítik a munkanormát. A munkások, technikusok, mérnökök, tudósok az ország minden részéről ezrével küldik a racionalizálási javaslatokat, melyeket nagy sikerrel alkalmaznak. Köztük, a legjobbak között, minden évben kiosztják a Sztálin-díjakat. A szocialista verseny eredményeképpen a Vörös Hadsereg és az ország óriási mértékben kapja a terven felül elkészült hadianyagot és egyéb termékeket.

A munka díjazásának elve arra ösztönzi a munkásokat, hogy minél jobban és fegyelmezettebben végezzék munkájukat.

A szovjet munkatörvények szerint az állami üzemekben és intézményekben a szakszervezetekkel egyetértésben megállapítják a munkanormákat és a munkabéreket.

A mezőgazdasági artelekben a munkanormákat és a munka díjazását a kolhoztagok állapítják meg közgyűléseiken. A mezőgazdasági artel szervezeti szabálya kötelezi a kolhoztagokat, hogy szigorúan őrizzék meg a munkafegyelmet, a belső rend szabályait, pontosan végezzék a munkát, melyet a kolhoz vezetősége és a brigádvezető számukra kiosztott.

A szovjetállam, az állami és társadalmi üzemek vezetői, főképpen és elsősorban a szovjetpolgárok öntudatos önfegyelmére támaszkodnak. Szükség esetén azonban kényszerrendszabályokhoz is

folyamodnak a szovjettörvények alapján. De e kényszernek a szovjetdemokráciában az a sajátossága, hogy olyan állam alkalmazza, melyet maguk a dolgozók teremtettek. E kényszert a társadalom érdekében alkalmazzák és csak a polgárok jelentéktelen kis számával szemben, akiknek a tudatában még megmaradtak a régi társadalom csökevényei.

3. BECSÜLETESEN ELEGET TENNI A TÁRSADALMI KÖTELEZETTSÉGEKNEK

A SzSzKSz alkotmánya arra kötelezi a szovjetpolgárt, hogy *becsületesen eleget tegyen társadalmi kötelezettségeinek* (130. szakasz).

A szovjetpolgár társadalmi kötelezettsége mindenekelőtt az, hogy becsületesen teljesítse a szovjettörvényeket. A szovjetdemokrácia törvényei azt fejezik ki, amit az egész társadalom érdekében maguk a dolgozók tartanak szükségesnek. A szovjetpolgárok túlnyomó többsége tudja és érti, hogy miért hozták ezt vagy azt a törvényt és számukra a törvény követeléseinek betartása társadalmi kötelesség, melyet nem a büntetéstől való félelemből teljesítenek, hanem önkéntesen, azért, mert értik, hogy ezek a követelések jogosak a társadalom érdekében.

A legöntudatosabb szovjetpolgárok a társadalmi kötelezettséget nemcsak, mint a törvény követelését értelmezik, hanem társadalmi kötelességüknek tekintik mindazt, ami megszilárdítja és fejleszti a szovjettársadalmat.

A Szovjetunió polgárainak értelmezésében társadalmi kötelezettség önfeláldozóan harcolni az ellen, ami a szovjettársadalomra ártalmas, ami akadályozza fejlődését.

A legönfeláldozóbb polgárok gondolkodás nélkül áldozzák fel saját érdekeiket, sőt életüket is a szovjettársadalom, a szovjethaza javáért.

4. TISZTELNI A SZOCIALISTA EGYÜTTÉLÉS SZABÁLYAIT

A szocialista alkotmány arra kötelezi az összes polgárokat, hogy *tiszteljék a szocialista együttélés szabályait* (130. szakasz).

Minden társadalomnak megvannak a maga együttélési szabályai. Az ellenséges osztályokra szakadó társadalmakban ezeket a szabályokat a gyakorlatban az ilyen közmondások fejezik ki: »ember embernek farkasa«, »utánam az özönvíz« stb.

A szovjettársadalomban, ahol nincsenek egymással ellenséges osztályok, az együttélésnek egészen más szabályai vannak. És pedig azért vannak más szabályai, mert a társas, szocialista üzemekben folyó kollektív munka új erkölcsöt, az együttélés új szabályait viszi bele a tömegek tudatába, szokásaiba, mindennapi életébe.

A szovjettársadalom minden tagjától megköveteli, hogy magánérdekeit alávesse a társadalmi érdekeknek, hogy barátságos érzésekkel viseltessen a többi nemzet és faj irányában, egyenrangú társának tekintse a nőt, gondját viselje a gyerekeknek, öregeknek, tisztelje mindenki emberi méltóságát.

5. MEGÓVNI ÉS MEGSZILÁRDITANI A TÁRSADALMI TULAJDONT

A SzSzKSz alkotmánya arra kötelezi a Szovjetunió minden polgárát, hogy *megóvja és megszilárdítsa a társadalmi szocialista tulajdont* (131. szakasz).

Az alkotmány a nép ellenségeinek nyilvánította azokat, akik a társadalmi tulajdon ellen törnek.

A társadalmi tulajdon megóvása, megszilárdítása és fejlesztése az összes szovjetpolgárok érdeke.

Azáltal, hogy a Szovjetunióban a társadalmi tulajdon vert gyökeret, megszünt az a lehetőség, hogy ember az embert kizsákmányolja.

A társadalmi tulajdon alapján hatalmas ipari üzemeket, szovjetgazdaságokat, gép- és traktorállomásokat, száz és százezer virágzó kolhozt létesítettek. Ezen az alapon nőtt és nő ma is a Szovjetunió gazdasága, fegyveres ereje. Ez a forrása annak, hogy a Szovjetunió polgárai jómódú és kultúréletet élnek.

Ezért nyilatkoztatta ki a szovjetalkotmány, hogy a társadalmi szocialista tulajdon *a szovjetrendszer szent és sérthetetlen alapja.*

A Szovjetunió serdülő ifjúsága annak a tudatában nevelkedik, hogy a társadalmi szocialista tulajdonnak, mint a szovjetország egész rendszere és egész élete alapjának, óriási jelentősége van.

Az alkotmány 131. szakasza és a társadalmi tulajdon megóvásáról szóló szovjettörvény igen nagy jelentőségre tettek szert a fasiszta Németország elleni honvédelmi háború körülményei között, amikor az ellenség ügynökei, a diverzánsok, hogy aláássák a Szovjetunió haderejét, teljes erejükből igyekeznek megbénítani a gazdasági üzemek működését, bomlasztani a szállítást és a forgalmat. Sok tény bizonyítja, hogy szovjetpolgárok önfeláldozóan óvják és védik minden erejükkel, sőt életük árán is a társadalmi tulajdont.

De óvni és megszilárdítani a társadalmi tulajdont nemcsak azt jelenti, hogy ezt a tulajdont meg kell védeni a tolvajokkal, az ellenséges diverzánsokkal szemben, hanem meg kell óvni azt a rongálástól és a pusztulástól is. A társadalmi tulajdon megóvása és megszilárdítása azt is jelenti, hogy gazdaságosan kell bánni az állami és szövetkezeti kolhoztulajdonnal, számon kell tartani és ellenőrizni azt, hogy hogyan használják fel a társadalmi vagyont és hogyan osztják el a szükségleti cikkeket. Hogy helyesen használják-e fel a felszerelést és az anyagot, tisztaság és rend uralkodik-e a termelésben, hogy harcolnak-e azért, hogy a termék jóminőségű legyen, takarékoskodnak-e a nép minden fillérével. A társadalmi tulajdon megóvása és megszilárdítása azt jelenti, hogy meg kell őrizni a munkafegyelmet és az

állami fegyelmet, szüntelenül emelni kell a társadalmi üzemekben a munka termékenységét, fokozni és növelni kell a társadalmi gazdagságot.

6. A SZOVJETPOLGÁROK MEGTISZTELŐ KÖTELESSÉGEI

Az alkotmány 132. szakasza így hangzik:

»Az általános védkötelezettség törvény.

A munkások és parasztok Vörös Hadseregében való katonai szolgálat a SzSzKSz polgárainak megtisztelő kötelessége.«

A cári Oroszországban nehéz teher volt a katonai szolgálat. A szovjetországban a katonai szolgálat — megtisztelő kötelesség.

A Vörös Hadsereg megszervezéséről szóló dekrétumot Lenin 1918 január 18-án írta alá. Ennek az intézkedésnek helyességét és szükségességét teljejesen beigazolta az 1918—1920. évi polgárháború egész menete. A Vörös Hadsereg nélkül az ellenforradalom és a külföldi intervenció megfojtotta volna a fiatal szovjetköztársaságot.

Lenin, Sztálin és fegyvertársaik, Frunze, Vorosilov, Budjonni és mások vezetése alatt a Vörös Hadsereg hősiesen harcolt a szovjethatalom ellenségei ellen. Sztálin közvetlenül vezette a Vörös Hadsereg hadműveleteit az összes fontos frontokon, ő volt a Vörös Hadsereg győzelmeinek lángeszű szervezője.

A polgárháború befejezése után a szovjetkormány különös fontosságot tulajdonított a Szovjetunió haderői megszilárdításának. Sztálin személyes vezetése alatt újjászervezték a Vörös Hadsereget, felfegyverezték a legmoderenebb technika alapján, megtanították a legmodernebb fegyverek kezelésére. Hatalmas légi haderőt és hajóhadat teremtettek, felnevelték a Vörös Hadsereg parancsnoki kádereit, akik tökéletesen uralják a modern haditudományt, melyet Sztálin dolgozott ki.

A Szovjetunió vezető férfiai, akik az összes külföldi államokkal szemben tántoríthatatlanul folytatják a béke és a tárgyilagos kapcsolatok politikáját, előre látták, hogy az agresszív, imperialista államok meg fogják támadni a Szovjetuniót és idejében megtették a szükséges intézkedéseket. Ezeknek az intézkedéseknek helyességét és időszerűségét bebizonyította az események folyása — a német-fasiszták rablótámadása és az a tény, hogy a Vörös Hadsereg meghiusította rabló terveiket.

A szovjetdemokrácia hadserege: a hazájuk szabadságát és függetlenségét védő felszabadított munkások és parasztok hadserege.

A Vörös Hadsereg: a Szovjetunió népei közötti barátság hadserege, amely megvédi a szovetköztársaságok szabadságát és függetlenségét. »A Vörös Hadsereg — mondja Sztálin — a minden ország népei közötti béke és barátság védelmének hadserege. A Vörös Hadsereget nem azért teremtették, hogy idegen országokat hódítson meg, hanem azért, hogy megvédje a szovjetország határait.«

De amikor a külföldi terület-rablók megtámadták a Szovjetuniót, a Vörös Hadsereg átváltozott elszánt harcosok hadseregévé, mely bosszút áll mindazért az erőszakért és megalázásért, melyet a szovjetpolgárok a hitler-gazemberek megszállta területeken elszenvednek.

A Vörös Hadsereg erejének az a titka, hogy igazságos, felszabadító háborút visel, hogy magasztos, nemes céljai vannak: felszabadítani országát a német-fasiszta hódítók igája alól. Ez a magasztos cél hőstettekre lelkesíti harcosait.

A Vörös Hadsereg erejének az a titka, hogy azt önfeláldozóan támogatja a szovjet-hátország, szeretettel, gondoskodással környezik a Szovjetunió néptömegei. A hátországnak ez a támogatása nemcsak a Vörös Hadsereg anyagi hatalmának, hanem erkölcsi erejének is kiapadhatatlan forrása.

A Vörös Hadsereg erejének az a titka, hogy a népek egyenjogúságának, más népek jogai tiszteletbentartásának szellemében nevelkedett.

A Vörös Hadsereg e tulajdonságai kiváltják a szabadságszerető népek rokonszenvét. E tulajdonságok a magyarázata a Vörös Hadsereg kiváló harci szellemének.

A Vörös Hadsereg győzni fog, bármilyen nehéz is az a harc, melyet a német-fasiszta imperialisták és cinkosaik vad hordái ellen folytat. Győzni fog, mert a szovjetnép kész mindvégig, a végleges győzelemig harcolni a gyűlölt ellenség ellen, mert hősies katonái és parancsnokai vannak, mert ezt a harcot Sztálin vezeti.

7. A HAZA VÉDELME A SZOVJETPOLGÁROK SZENT KÖTELESSÉGE

Az alkotmány 133. szakasza kinyilatkoztatja:

»A haza védelme a SzSzKSz minden polgárának szent kötelessége.«

A hazaárulást a szovjetalkotmány a legsúlyosabb bűncselekménynek minősíti, amit a törvény teljes szigorával sujt.

Hogy az alkotmány e szakaszának milyen nagy jelentősége van, azt megmutatta a német fasizmus elleni honvédelmi háború.

A háború elején a Szovjetunió vezére, Sztálin rádióbeszédet tartott, ahol kifejtette a szovjetpolgárok honvédelmi tevékenységének egész akcióprogramját. Felhívta a szovjetnépeket, hogy keljenek jogaik, hazájuk védelmére, tegyenek eleget szent kötelességeiknek. Nemcsak a Vörös Hadsereg és a Vörös Hajóhad harcosainak, — mondotta Sztálin — hanem a Szovjetunió összes polgárainak kötelessége, hogy védelmére keljenek minden talpalatnyi szovjetföldnek, hogy utolsó csepp vérükig harcoljanak a szovjetvárosok és falvak védelmében.

A vezér patriotikus felhívására megmozdult az egész ország, megmozdultak a Szovjetunió összes népei.

Minden szovjetpolgárnak — legyen az ukrán, bjelorussz, kozák vagy tartozzék a szovjetország valamely más nemzetéhez — megvan a maga szülőföldje. Ehhez a földhöz fűzik őt érzései és gondolatai, melyek arra bírják, hogy nem kímélve saját életét, harcoljon a külföldi hódítók ellen. A szovjetpolgárok, a szovjetharcosok e lángoló hazaszeretete, a szovjetpatriotizmus kiapadhatatlan forrása.

De a szovjetpolgárnak nemcsak szülőföldje van, hanem van egy állama, egy szovjethazája is, mely egyesítette, az összes szovjetországokat és tényleges szabadságot, boldog és kultúrált életet biztosított a szovjetpolgároknak. Ettől a hazától a dolgozó parasztok saját földjükön kívül még 134 millió hektárt kaptak ingyenes használatra és több mint 132 millió hektárt abból a földből, mely azelőtt a kincstári, földesúri nagybirtok volt. Ebben a hazában a parasztoknak 240.000 nagyjövedelmű nagygázdaságuk van kollektív tulajdonban, melyet traktorokkal, kombájnokkal és a legmodernebb mezőgazdasági gépekkel művelnek meg. A szovjethatalom ebben a hazában hatalmas ipart teremtett, mely Európában az első helyet foglalja el és tizenhétszer annyi terméket ad, mint a régi Oroszország ipara. És mind ennek a mérhetetlen gazdagságnak teljhatalmú ura a nép — a munkások, parasztok és az intelligencia, mely a sztálini alkotmány alapján olyan jogokat élvez, amilyenek az egész világon egy népnek sem jutottak osztályrészül. Ezért van az, hogy a szovjetpolgárok önfeláldozó szeretettel csüngnek hazájukon és ez az önfeláldozó szeretet a szovjetpatriotizmus második kiapadhatatlan forrása.

A szovjetpolgároknak — legyenek azok munkások, parasztok vagy intellektuelek — egyek az érdekeik, a törekvéseik, a gondolataik, az érzéseik. Tartós és átfogó társadalmi kapocs fűzi őket egy-

máshoz, ami lehetetlen egy másik országban, ahol a társadalom osztályokra van bontva. A szovjettársadalmat egyetlen gránittömbbé kovácsolja a belső erkölcsi és politikai egység. A szovjettársadalom összes rétegeit, az összes szovjetnépeket összetartó mély, belső egység — ez a szovjetpatriotizmus harmadik kiapadhatatlan forrása.

A honvédelmi háború magasztos, nemes céljai hőstettekre, önfeláldozó munkára lelkesítik a szovjetpolgárokat. A szovjetharcos, a szovjetpolgár soha, még a legnehezebb pillanatokban sem kételkedik ügye igazságos voltában. A háború magasztos céljai, az igazságos ügy győzelmében való mélységes hit — ez a szovjetpatriotizmus negyedik, kiapadhatatlan forrása.

A szovjetpatrióták mentesek minden nemzeti és faji gyűlölettől. De a szovjetpolgárok lelkük mélyéből gyűlölik az országunkba tört külföldi rablókat. Nem azért gyűlölik őket, mert németek, hanem azért, mert banditák, akik elfoglaltak szovjetföldet, kirabolják a szovjetnépeket, vad erőszakot követnek el a szovjetpolgárokon. Nagy a szovjetpolgárok gyűlölete a szovjethaza ellenségeivel, a német fasiszta területrablókkal szemben, akik rabságba akarják ejteni a szovjetnépeket. És ez a szent gyűlölet a szovjethaza és az egész emberiség alávaló ellenségei iránt — a szovjetpatriotizmus ötödik, kiapadhatatlan forrása.

A szovjetnépek nem hagyják abba a harcot, a Vörös Hadsereg nem teszi lábhoz a fegyvert mindaddig, amíg csak egy ellenséges katona is tapossa a szovjetföldet, amíg nincsen teljesen elhárítva a veszély a szovjethaza felett.

A szabad szovjetdemokráciának, mely az összes demokratikus országok védbástyája, harcukban a hitleri Németország és a többi rablóállam ellen, már maga a létezése is szörnyű vád a fasiszta erőszakrendszer ellen és záloga annak, hogy a fasiszta zsarnokságot le fogjuk győzni.

TARTALOM